

2015

št. 5

CENA 4,00 €

mladika

Beda in blišč

Uvodnik

Milenko Strašek

Pesmi

Renato Podbersič ml.

**JANUŠ GOLEC IN
TRŽAŠKA IZKUŠNJA**

BELINDA TROBEC

NEPRETRGANE NITI

Novela

Janez Pucelj

SEVEDA, SLOVENSKO

Pogovor z gospo Mirello Merkù

kazalo

Beda in blišč	1
Belinda Trobec: Nepretrgane niti	2
Kri mučencev – seme novih duhovnih poklicev	6
Sabina Vostner: Pesmi	6
Milenko Strašek: Pesmi	7
Irena Žerjal: Peta avenija in smrtne zagate (27)	11
Janez Pucelj: Seveda, slovensko	13
Boris Pangerc: Argentina 1993 (8)	20
Renato Podbersič ml.: Januš Golec in tržaška izkušnja	23
Majda Artač Sturman: Halo, Marija?	25
Antena	27

50. študijski dnevi DRAGA 2015

Park Finžgarjevega doma na Opčinah,
Dunajska cesta 35

❖ Petek, 28. avgusta 2015, ob 16.30:

Andrej Capuder, Katia Cukjati, Tine Hribar, Sergij Pahor:
ZAKAJ DRAGA?

❖ Sobota, 29. avgusta 2015, ob 16.00:

Predstavitel knjige Igorja Omerze o Dragi.

❖ Ob 17.00:

Skupina mladih: »**PETDESET DELCEV ŠE NI CELOTA**«

❖ Nedelja, 30. avgusta 2015, ob 10.00:

Alenka Rebula: **MOČ DVOJINE: PREOBRAZBA MOŠKEGA
IN ŽENSKÉ ZA NARODNO RODOVITNOST**

❖ Ob 15.30:

*Slovesna izročitev četrte Peterlinove nagrade in predstavitel
Rebulovega zbornika ob njegovi devetdesetletnici*

❖ Ob 16.00:

Edvard Kovač: »**ŽE DANES JE JUTRI ALI SLOVENSKA
PRIHODNOST**«

*V nedeljo, bo ob 8.30 sv. maša, ki jo bo daroval ljubljanski
nadškof in metropolit Stanislav Zore.*

SLIKA NA PLATNICI: Na Oberdankovem trgu v Trstu so 23. junija slovesno odprli novo knjižno središče. Tako smo dobro leto po zaprtju Tržaške knjigarne dobili v najstrožjem mestnem središču novo moderno knjigarno (foto M. Maver).

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040-3480818; fax 040-633307
uprava@mladika.com; redakcija@mladika.com
www.mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z.o.o.

Registrirana pri trgovinski zbornici v Trstu dne
21.4.1999 pod številko 114276.

Član USPI (Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Reg. na sodišču v Trstu št. 193 dne
6.4.1957 • ISSN 1124 – 657X

Tisk: Grafika Soča d.o.o. – Nova Gorica
Izhajanje revije podpira Urad Vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.

UREDNIŠKI ODBOR: David Bandelj, Erika Jazbar, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Jernej Šček, Zora Tavčar, Evelina Umek in Ivan Žerjal.

SVET REVIIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Jadranka Cergol, Peter Černic, Marija Češcut, Danilo Čotar, Liljana Filipčič, Diomira Fabjan Bajc, Lučka Kremžar De Luisa, Peter Močnik, Milan Nemas, Adrijan Pahor, Bruna Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Neva Zaghet, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Posamezna številka Mladike stane 4,00 €.

Celoletna naročnina za Italijo in druge države 30,00 €;

po letalski pošti: Evropa 50,00 €, Amerika 60,00 €, Avstralija 65,00 €.

Za plačilo lahko uporabite poštni tekoči račun 11131331 – Mladika - Trst.
Na banki: Zadruga kraška banka - Banca di Credito Cooperativo del Carso
(IBAN: IT58 5089 2802 2010 1000 0016 916; SWIFT: CCRTIT2TV00).

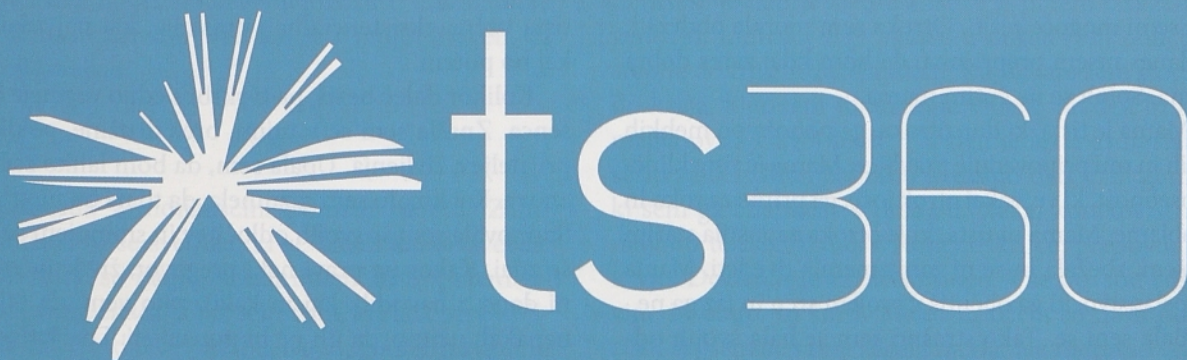
Beda in blišč

Sredi leta prihaja med bralce letošnja peta številka Mladike, kateri je priložen bilten Drage 2015. Letos smo ga tiskali na osmih straneh, ker je posvečen petdeseti izdaji študijskih dnevo Draga. Pol stoletja je torej Draga preživela vse šikane nasprotnikov z leve in desne, ki so ji stregli po življenju in jo skušali na vse načine onemogočiti in diskreditirati. O vsem tem in predvsem o napadih z leve govori knjiga Igorja Omerze o Dragi, ki je pravkar v tisku in jo bomo predstavili na študijskih dnevih.

Naše zadoščenje, da smo kljub vsemu preživeli tega pol stoletja, je veliko. Zato nas toliko bolj skrbi današnji čas gospodarske in politične krize, ki nam določa utrip življenja v sedanjosti. Prav te dni smo prejeli z Dežele pisma o letošnjih finančnih podporah našim kulturnim ustanovam. Žal nimamo pregleda čez vse prispevke. Lahko pišemo samo o prispevku naši reviji in njeni založbi. Potem ko smo od leta 2005 prejeli več ali manj podobno podporo s strani Dežele iz državnih fondov, namenjenih slovenski manjšini (ca. 68.000 evrov), se je letošnji

prispevek znižal za kar 16%. Če temu prištejemo še zmanjšanje kupne moči in zvišanje stroškov v zadnjem desetletju, se stanje prikazuje katastrofalno. Kakšne bodo posledice tega ukrepa, si danes še ne upamo napovedovati.

Kar nas te dni opogumlja in razveseljuje, je odprtje novega knjižnega središča v centru mesta, ki sta ga odprli založbi Mladika in ZTT ob podpori podjetnika Vanje Lokarja in Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki ga vodi minister Gorazd Žmavc. Središče naj ne bi bilo samo knjigarna, ampak osrednja zbirna točka za Slovence iz celotne pokrajine, predvsem mladine. Za to je porok središčni Trg Oberdan, na katerem so že v začetku prejšnjega stoletja naši predniki zgradili Narodni dom, ob pročelju katerega so se navdihnili arhitekti načrtovalci novega središča. Na ta trg se namreč stekajo poti in prometne zveze iz vse tržaške okolice in predmestja. Razpoznavni znak, ki ga natiskujemo tu spodaj, ima obliko odprte knjige in vzcvetele rože. Ali in kako se bo ta roža bujno razcvetela, bo pokazal čas. Zalivati pa jo bomo morali vsi – prav vsi.

Belinda Trobec

Nepretrgane niti

Novela je prejela tretjo nagrado na 43. literarnem natečaju revije Mladika

Lepo bi bilo, ko bi življenje vedno šlo samo navzgor in bi imeli happy end, srečni konec, ki nam ga ponujajo otroške zgodbe za lahko noč. Življenje pa je vse prej kot brezskrbno potovanje s srečo kot stalno sopotnico. Nisem ljubila fanta, s katerim sem imela otroka. Zgrešila sem, ko sem mu dovolila, da se je tako samozavestno približal na plesišču. Spogledovala sva se nekaj časa, poplesala, prijel me je za roko in odpeljal ven, kjer ni bilo žive duše. Strastno me je poljubil in priznam, tistega večera sem se neizmerno veselila njegove pozornosti. Končno se je kdo zavedal, da obstajam. Končno sem komu všeč. In res sem tistega večera stopila na gugalnico, kjer najprej letiš zelo visoko, skorajda se približaš nebu, nato pa bliskovito padeš na tla in te močno zaboli v grlu.

Ko sem imela v rokah test, ki je pričal o moji napa-ki, sem razumela, da sem popolna zguba. Ne meni, ne meni, sem pomislila, to se ne sme zgoditi meni. Obup. Hotela sem zbežati, ampak kam? Poiskala sem prijateljice, sicer pa je vedno tako, da ko nekaj ali nekoga še najbolj potrebuješ, ga ni nikoli. Ko so slišale, kaj se mi je zgodilo, so iz dobrosrčnih, radostnih in zgovornih prijateljic postale tihe, niso me več gledale v oči, sramovale so se me in sploh me niso več vabile nikamor. Izogibale so se me, kot bi bila okužena. Ostala sem sama. Sama s svojim trebuhom, ki se je večal iz dneva v dan. Kot prvo so doma znoreli. Njihova prva misel je bila, kaj bodo o tem rekli sosedi, kako naj zdaj skrijejo to sramoto, ki je napadla družino. Babica, zelo verna starka, je še bolj vneto prosila svojega Boga. Krščanska vera povečuje rojstvo otrok in ne sprejema splava, zato sem za družino predstavljala sramoto, katere se ni mogoče rešiti. Otroka sem morala obdržati. Še danes nisem prepričana, da bom kdaj zares dobra mama. Sploh se ne čutim mama.

Mama je tista, ki doji otroka, ga poboža po mehkih ličkih in mu pripoveduje pravljice. Mama je tista ključna osebnost, ki ve, zakaj otrok joče, ga prime za roko in ga objame. Mama ni tista, ki je otroka zapustila starim staršem, zbežala in se ni zanj zmenila dve leti. Mama je poslanstvo, ki ga občutiš v svojem srcu in jaz ga ne.

Bala sem se. Tako strašno sem se bala svojih odgovornosti, da sem se zaprla vase. Postala sem tako

rekoč depresivna. Obiskovala sem še zadnje leto višje srednje šole in morala sem opraviti še maturo, zaključni izpit, ki predstavlja začetek novega poglavja življenja. Takrat sem bila tako pod pritiskom, da sem se s težavo dokopala do konca in izdelala. Nekaj tednov kasneje sem rodila majhno deklico. Čutila sem nerazumljiv odpor do bitja, za katerega sem kriva, da je na svetu. Odpor, ker je nisem želela, ker mi je družina vsilila, naj si vzamem odgovornost za svoje dejanje, odgovornost, ki je bila za osemnajstletno dekle težka preizkušnja. Včasih nisem sploh sposobna paziti nase, kaj šele na drugo bitje, ki potrebuje veliko več pozornosti, ker ni še samostojno.

Skratka, tedaj sem mislila, da je moje življenje kratko malo uničeno, saj sem se znašla v ogromnem kupu ruševin, iz katerih ni mogoče zgraditi nič novega; kakorkoli bi obrabljene koščke svoje duše postavila ponovno v red, bi še vedno dobila obliko, ki bi bila podobna nekdanji, z izjemo, da bi se nova podoba majala in bi lahko vsaka solza odprla razpoke, ki jih ni mogoče popraviti.

Po rojstvu otroka sem zbežala z doma. Nisem pustila nobenega sledu za sabo, nobenega naslova, na katerem bi me lahko našli. Bežim, bežim kot strahopetna deklica in ne kot odrasla mama. Bežim pred prihodnostjo, pred samo seboj. Vedno sem mislila, da sem manjvredna od drugih, nikoli se nisem z veseljem pogledala v ogledalo, nisem bila ponosna nase. In vse te občutke sem kopičila že iz otroštva in sem jih nosila skrite v sebi. Po rojstvu Lejle pa se je seznam razlogov zaradi katerih je vredno, da ostanem na svetu, zmanjšal, večalo se je nelagodje in tista večna eksistencialna vprašanja, kaj naj zdaj in kaj bo potem.

Kolikor daleč bežiš, pa ti skrbi sledijo vestneje kot senca. Znašla sem se v tujini, brez družine, poklica, prijateljev, življenja. Upala sem, da bom lahko začela znova. Kaj kmalu sem razumela, da to ne bo mogoče. Sramovala sem se svojih odločitev in sramujem se jih še zdaj. Kakor pa pravi neki pregovor, življenje nam ni dano z navodili, kaj in kako, zato vem, da se na napakah učimo, da jih ne bi ponavljali. Dve leti sem se sprehajala in životarila po Evropi, vedno sem si

hotela podrobneje ogledati našo celino, tedaj sem jo lahko. Po poti sem našla Emanuela, doma s Švedske, ki je ravno zaključil študij in je odšel na potovanje. Njegovo je bilo zaslužno darilo po maturi, moj pa je bil beg iz realnosti. Nikomur nisem razkrila svoje skrivnosti, samo hodila sem, gledala tuja naselja, jesensko obarvano listje, prve zimske snežinke in ponovno cvetje spomladi. Karkoli sem opazovala pa sem se s svojimi mislimi vedno vračala k Lejli. Otrok si ne zasluži biti sam, zasluži si ljubezni. Kako pa lahko drugemu posreduješ ljubezen, ko pa je sam nisi nikoli občutil na lastni koži? Kako naj ljubim, ko nisem bila ljubljena? Kako naj objamem s tisto toplino, ki jo mala potrebuje, ko pa imam v srcu ledeni hlad?

Spominjam se njenih oči. Ima take temno rjave velike oči, lepe kot najokusnejša čokolada in v njih sem zapazila majhne iskricice. Ali je to znak veselja, da je na svetu?

Dve leti sem hodila naokrog, videla sem mnogo družin. Zavidala sem jim. Mlade matere so držale v naročju otroka in poznalo se jim je, da so drugačne od drugih in od mene, s tem mislim na to, da se jim je kljub utrujenemu nasmehu zaradi mnogih neprepanih noči poznalo, da so za nekoga središče sveta. Materi se pozna, da ima nekaj več, da je deležna neskončne ljubezni, ki ni taka kot med zaljubljenca, ki lahko mine. Ljubezen do otrok gre preko vsake meje. Medtem ko sem sanjari o življenju daleč od svoje realnosti sem počasi razumela, da pogrešam, kar bi lahko bilo moje in samo moje, česar mi ne bi nihče mogel vzeti. Pogrešala sem Lejlo.

V Pragi sem se zvečer sprehajala po mostičkih in gledala od sončnega zahoda obarvano reko in se zavedela, da obstajam. Da morda ne bom nikoli tista prva oseba, na katero kdo pomisli, ko vstane zgodaj zjutraj ali ko leže spat. Da nisem najboljši človek na svetu, da pa tudi nisem tako slaba, če samo vzamem v roke svoje življenje in popravim, kar sem zgrešila. Čas je, da dam in ne pričakujem ničesar v zameno. Čas je, da se naučim, kaj je odgovornost. Čas je, da se potrudim in naredim vse, kar je v mojih močeh, da bo Lejla srečna.

Rasheeda v indijanščini pomeni modra, Zahira pa tista, ki se svetlika, ki se blešči kakor zvezda. Najini starši so nama izbrali imeni, ki bi potem izražali najina značaja. Jaz sem tista, ki rada bere knjige, ki je cele dneve zatopljena v zgodbe izkušenih ljudi in sanjari, Zahira pa je tista krasna punčka, ki

jo imajo vsi radi, ki se vedno smehlja in te gleda s svojimi sinjimi očmi tako globoko, da bi jo najraje vso objel. Zahira se je vedno rada igrala z živalmi, jih božala in crkljala, zato sem ji za četrti rojstni dan kljub svojim skromnim šiviljskim spretnostim sešila majhnega zajčka. Doma nismo imeli dovolj denarja, da bi si lahko privoščila dragoceno blago, zato sem pač sestavila nekaj, kar bi od daleč res lahko bil videti zajček. Imela sem jo neizmerno rada in hotela sem, da bi imela igračo, ki bi jo spominjala na sila nepraktično starejšo sestro, ki se ukvarja samo z literaturo. Literatura je bila v šoli moj najljubši predmet in še danes mi pomeni vse. Knjige pa bi rada prebirala v knjižnici, ne pa iskala te majhne svetove odvržene po smeteh, saj jih bogataši ne cenijo in ne marajo več.

Živelimo v Bosni, v Srebrenici. Dnevi so se odvijali vedno enako, tako preprosto, da je skoraj preraslo v dolgčas. Dokler se ni vse spremenilo.

S starši in petletno Zahiro smo šli na mestni trg. Širil se je vonj zelenjave in temnordeča jabolka so se svetila pod soncem. Bil je soparen, pa vendar prijeten julijski dan. Nenadoma močan ropot, tišina par sekund, nato kričanje. Vse stojnice je ovila siva, prašna megla, kar naenkrat nisem več čutila roke svoje sestrice v svoji, tekala sem desno in levo, neki moški me je pozval naj zbežim, naj se spravim na varno. „Tukaj nekje je moja družina!“ sem zakričala na pol v solzah. „Našla jo boš kasneje, zdaj teci, reši se!“

Nisem sploh pomislila, da tisti 'kasneje' ne bo obstajal. Misel, da niso živi, me ni prešinila niti trenutek. Bomba je bila, bomba, ki me je tako zbegala, da sem bežala daleč kot preplašena srna, ki nima časa, da bi racionalno mislila.

Prihajali so ljudje proti podeželju, na varno. Iskala sem tri figure, moškega, suhljato žensko in majhnega otroka, edino družino, ki sem jo poznala. Ni jih bilo.

Čakala sem, gledala, upala.

Nič.

Morda še pridejo, sem pomislila.

Ko se je neurje atentata, ki se je potem izkazal za genocid, umirilo, sem skupaj z nekaterimi policisti stopila do trga in začela iskati. Kaj kmalu sem stopila do kraja, kjer sem jih zadnjič videla, preden bi me megla ovila v svoj plašč. Na tleh je ležal grdi, slabo sešiti zajček. Manjkalo mu je desno oko, črni gumb, ki sem ga bila našla v predalu. Nekaj korakov stran majhno telesce, ovito v rumeno krilce, prepojeno s krvjo. Dekletcu je razneslo nogo. Vse povsod ruševine in obup. In smrt. Mater in očeta so našli policisti, saj sem se sama sesula na tla. Ne morem verjeti. Ne meni, ne meni, to ni resnično. Samo sanje so.

Pomencala sem si oči, majhna deklica pa je še vedno ležala tam na tleh. Konec je vsega.

Nimam več družine, hiše, življenja. Uničeno je. Šlo je na tisoče in tisoče majhnih, grobih koščkov, ki se jih ne morem niti dotakniti, ne da bi si porezala prste. Lahko bi kričala. Lahko bi, podobno kot druga dekleta okrog mene, začela tuliti in jokati, obupana. Že od malega so me naučili, da je primerneje žalost rešiti v sebi in razmisliti o njej, čeprav je globoka in strupena, da te razjeda do kosti.

Tiha, mirna, v svoji duši mrtva, sem zadihala še enkrat. Imenujem se modra in vem, da ne morem ponovno oživiti svoje družine, lahko pa pomagam tistim, ki so še tu. Stopila sem do bolniških sestra in zdravnikov in postorila, kar sem mogla. Res je, nimam več ničesar, imam pa samo sebe in se ne smem izgubiti.

Nikoli nisem bila povsem zgovorna, zdaj pa sem samo gledala naokrog in molčala. Moje oči so govorile namesto mojih ust. Nočem, da bi še kdo občutil, kar sem takrat, in sicer, da ti je vse odvzeto, vse, kar si imel, ni več tvoje in da tega ne boš mogel imeti nikoli več.

Nisem imela dovolj moči, da bi ostala na ruševinah svojega življenja, zato sem takoj, ko sem mogla, odšla.

Novica o atentatu je odmevala po bližnjih državah, tisti pa, ki ga niso doživeli na lastni koži, ne vedo, kaj zares pomeni.

Z mnogimi težavami sem prišla do Trsta, jezika nisem razumela, nikogar nisem poznala, upala sem samo, da bom lahko že nekako shajala. Nisem si predstavljala, da me bodo ljudje videli kot tujko, se me bali in me gledali zviška, ker so moja oblačila že precej stara in umazana. Na poti sèm sem skušala najti način, da bi vedno bila snažna, ni pa enako, če imaš doma tuš s toplo vodo ali pa ne. Ko bi le imela dom, bi že bila srečna. Prosila sem za službo, da bi lahko komu pomagala kot dekla ali karkoli bi mi pomagalo, da bi se preživljala na dostojen način. Vsi so stopili korak nazaj, ko so me zagledali, skorajda niso poslušali do konca moje prošnje in že so me zavrnili. Seveda nimam dovolj izobrazbe, nisem dovolj izkušena, nisem dovolj vredna. Tako sem pristala na železniški postaji. Tukaj se zbirajo brezdomci, med katerimi sem tudi jaz. Vsako jutro gledam mlade študente, ki prihajajo in nas niti ne pogledajo. Zanje smo kakor duhovi, ki so, vendar jih ni. Včasih nas kdo ošine s pogledom in se nas izogiba kot okuženih živali. Saj ni, da smo si sami izbrali tako življenje; polna sem dobre volje in si res želim pozabiti na svojo preteklost, vendar se mi vrača vsako noč v sanjah. Zahira, svetlikajoča se sestra moja, želela bi, da bi

bila tukaj. Brez trpljenja, brez solza. Naučila bi se šivati in bi ti zašila lepega zajčka z dragocenim blagom. Res bi. Tebe pa ni in tukaj sem popolna tujka med tujci, sama med osamljenimi, izpraznjena vsega upanja med vdanimi usodi.

Danes pa je mimo prišla majhna deklica, menda stara kaki dve leti, ki je držala za roko starejšo gospo, menda babico. Pogledala me je s svojimi globokimi rjavimi očmi. Babica ji je pobožala kratke rjave lase in jo potisnila naj stopi dalje, deklica pa je prišla do mene. Zdelo se mi je, da se je svet ustavil. Takoj sem pomislila na Zahiro, pa čeprav sta si zelo različni, popolnoma nepodobni. „Lejla” jo je poklicala gospa. Samo to sem razumela, nato pa ji je še nekaj rekla in deklica je samo zmajala z glavo, me pobožala po licu in se mi posmejala. Njeni koraki so bili še zelo negotovi, samo dvignila je roko in naredila otroški ‘pa pa’, počasi prišla babico za roko in izginili sta za vogalom. Kako prijetna deklica.

∞

„Lejla!” Babi me kliče. Nočem, da bi me dolgo čakala, zato pozdravim mlado dekle in skakljam dalje ter primem mehko roko, ki mi jo ponuja babica. Zdaj greva domov in potem se bom igrala z lego kockami, ker hočem zgraditi lepo hiško, pa še kako drevesce bom dala zraven. Sestavljanje je moja najljubša igra. Rada gradim in ustvarjam trdne stavbe. Babica je nekoč rekla sosedi, da nič ne sanjarim, da si ne izmišljam zgodb ali prijateljev, da sem nasprotno deklica, ki je zelo trdno prikovana ob tla. Ne razumem, kaj pomeni sanjati nekaj, kar ne obstaja. Kar obstaja, obstaja, drugega ni. Babica in dedek sta vedno z mano, se igrata in se smejeta. Večkrat sem opazila, da me dedek gleda z žalostnimi očmi in ko sem ga vprašala, zakaj je žalosten, je odgovoril, da ker tako hitro raste in bom potem odšla z doma. Tedaj sem silovito odkimala z glavo in odgovorila, da tudi ko bom odrasla, ne bom šla proč in ju ne bom zapustila.

Včeraj so pozvonili na vratih in počasi sem zacopotala za babico, da bi videla, kdo je. Zagledala sem vitko, temnolaso dekle. Nosila je nahrbtnik in izgledala je precej utrujena. „Mama,” je rekla. Babica se je skoraj onesvestila in jo je močno objela. Spraševala sem se, kdo je ta ženska, ki je nisem nikoli videla prej. Neznanka me je nagovorila. „Lejla, kako si lepa!” “Hvala” sem se posmejala in odšla nazaj v sobo. Babica je ostala tam z njo, toda mene ni posebno zanimalo, kdo je to. Raje sem se vrnila k svojim kockam. Ostala je na večerji in tudi danes je tu.

Kako to, da jo kar tako sprejmemo v hišo, ko pa je nisem nikoli videla prej? Ne vem.

Babica je prišla do mene po dolgem tihem šepetanju in mi rekla, da mi namerava povedati res pomembno stvar. „Lejla, se spomniš, da sem ti nekoč povedala, da je tvoja mama odšla na potovanje?“ Prikimala sem. Kaj oz. kdo naj bi bila moja mama, je meni neznano. Nikoli je nisem videla ali slišala njene glaslu. „Tvoja mama je prišla, vrnila se je. Hoče te peljati na sprehod. Kaj praviš?“

Pogledala sem jo. „Ne.“

„Zakaj pa ne?“

„Nisem imela mame do sedaj, ne potrebujem je.“

„Lejla poslušaj, z dedkom te imava neizmerno rada, tvoja mama pa te ima še bolj in videla boš, zabavali se bosta.“

„Nočem, nočem!“

Noč sem prespala doma. Videla sem svojo hčerko, kako zelo mi je podobna. Ni me prepoznala niti me objela. V resnici se zdi, da jo ne zanimam. Oglekala sem si slike na policah, Lejlin prvi in drugi rojstni dan, njeni prvi koraki, nasmehi, Lejla v raznih

oblekicah in nasmejana v naročju kakega sorodnika. V vseh slikah Lejla, mene pa ni v nobeni.

Zamudila sem precej pomembnih dogodkov. Slišala sem Lejlo, ki je rekla babici, da noče. Noče mene. Oh, kako jo razumem! Res ji ne zamerim, da tako misli. Točno vem, da če sem jaz potrebovala dve leti, da sem se vrnila domov, bo tudi ona potrebovala nekaj časa, da bo razumela, da je že res, da sem jo enkrat zapustila, da pa se to ne bo ponovilo. Nikakor se ne bo.

Počakala bom. Potrpežljivo bom dala Lejli čas, da se privadi na novo situacijo, name. Naučila se bom ljubiti njo in samo sebe, ona se bo naučila, da je njena mama veliko zgrešila, da se pa bo po najboljših močeh potrudila, da bo vse popravila. Naporno bo, verjetno najtežje, kar sem kdaj storila, vendar je vredno vsega vloženega truda. Popravila bom vse svoje napake in prosila bom odpuščenja vsak dan svojega življenja. Nikoli ni prepozno, da bi spreobrnili svoje življenje in samega sebe rešili pred praznino.

Odprem oči in pomislim, da bo danes nov dan. Borim se za boj, za katerega se je vredno boriti, živela bom življenje, ki ga je vredno živeti.

Postala bom, kdor hočem biti.

SLOVENSKA
PROSVETA

ZVEZA SLOVENSKE
KATOLIŠKE PROSVETE

XLI MLADI ODER

41. TEKMOVANJE ZAMEJSKIH AMATERSKIH ODROV

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi. Tekmovanje traja do konca leta 2015.

Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Za podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov:

SLOVENSKA PROSVETA, ul. Donizetti, 3, Trst; tel. 040 370846; uprava@slovenskaprosveta.com

ali pa

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, v.le XX Settembre, 85, Gorica; tel. 0481 538128

Kri mučencev – seme novih duhovnih poklicev

Ko sem leta 1990 stal ob gomili množice pobitih v povojnih pobojih pod Krenom (1945) v Kočevskem Rogu, se mi je utrnilo zelo jasno spoznanje: KAR JE VELIKEGA, RODI TRPLJENJE. Nikoli v predhodni slovenski zgodovini ni bilo toliko duhovnih poklicev kot v generacijah rojenih v letih od 1944 do 1948, ko je bilo največ trpljenja nedolžnih in brez sodbe pobitih po raznih grobiščih širom Slovenije in drugod.

Sam se zavedam, da je tudi moj duhovniški poklic izmoljen v tiskah in trpljenju mojih staršev in drugih velikih molilcev, pa tudi v žrtvi tolikih mučencev.

Ob 70-letnici zaključka 2. svetovne vojne se zahvaljujemo vsem, ki so darovali svoje življenje za svoj narod in vero, se jim priporočamo, naj nam izprosijo nove duhovne poklice tudi med nami v zamejstvu, kjer je danes velika kriza duhovnih poklicev.

Seveda je potrebno tudi danes zvesto uresničevati Jezusove besede: »*Prosite Gospodarja žetve, naj pošlje delavce na svojo žetev*« (Mt 9,38). Od številnih molilcev, tudi povezanih v različne skupine, se zvesto dviga molitev k Bogu, da bi prebujal v našem narodu, posebej v srcih mladih, globoko hrepenenje po osebni predanosti Bogu v duhovniškem, redovniškem ali misijonskem poklicu. V letu posvečenega življenja naj se še bolj poveča molitev ob (prvih) četrtkih in sobotah. Od duhovnih poklicev je v veliki meri odvisna prihodnost Cerkve in našega naroda. Kajti, **gorje narodu, ki mu zmanjka duhovnih voditeljev.**

Molimo za naše družine, da bi se odpirale Življenju, ki edino more podariti nova človeška življenja. Prosimo Gospoda, da bi mogli otroci preživljati mirno otroštvo, mladi pa lepo mladost, saj je to dobra zemlja, kamor seme Božjega klica pade in obrodi obilo sadu.

Prav tako molimo za zvestobo in svetost duhovnih poklicev, saj je veselo pričevanje duhovnikov, redovnikov in redovnic ter drugih posvečenih oseb najbolj živo klicanje in spodbuda za nove duhovne poklice.

Tudi letos se bomo vse poletje zbirali na Sv. Višarjah, pred milostno podobo naše Matere Marije. Posebno pomembni pa bodo tam trije dogodki: 4. julija ob 11. uri bo srečanje treh dežel, v nedeljo, 2. avgusta ob 12. uri bo srečanje treh Slovenij (matične,

zamejske in izseljenske), Višarski dnevi za mlade pa bodo potekali od 30. julija do 2. avgusta 2015.

Papež Frančišek nas vabi na pot: »*Nikoli ne izgubite spodbude za hojo po cestah sveta. Ne izgubite zavesti, da je hoja – celo takrat, ko bo korak negotov ali šepav – vselej boljša kakor zastoj, zaprt v lastna spraševanja ali lastne gotovosti*« (homilija, 31. marca 2014). Prerok Jeremija pa nam tudi predlaga: »*Ustavite se na poteh in se razglejte, vprašajte po stezah starodavnih časov, kje je pot k dobremu, in hodite po njej: in našli boste počitek svojim dušam*« (Jer 6,16).

Naj bodo naše počitnice sproščujoče, pa tudi duhovno rodovitne.

AU

Sabina Vostner

Pesmi

*Vsakič imaš novo podobo na oknu.
Staplja se s tistim, kar misliš, da si.
Kadar bodo padali kamni namesto dežja,
ne bo konec sveta,
le konec tvojih neskončnih podob.*

*Srčni so v svoji odprtosti, ti,
ki pridejo mimo malo bližje tvojemu
spominu.
Oboki nad njimi so stene neskončnega,
znajo prehajati zdaj sem, zdaj tja.
Za njimi greš, ko si poln izvirnosti
in te polnijo reke preteklih sledi,
kadarkoli,
če spustiš sonce v čas počitka
in usmeriš pogled v zvezdne oči.*

Milenko Strašek

Pesmi

Cikel pesmi je prejel tretjo nagrado na 43. literarnem natečaju revije Mladika

Marioneta

Ujeta v mestni vogal.
 V mimobežnost, v komaj ogreti zrak.
 V rahlost mestnega sonca.
 V misli neznane.
 V prometni znak.
 V zaplenjene besede.
 V ukradeni molk.
 Tujca sta vsaksebi nemela.
 Vsak v svojo stran.
 Vsak v svojo dlan.

Deklica drobnih let.
 In lutka na vrvi.
 In neobrit možak, klobuk pred njim.
 In množica dobrih ljudi.
 In okrušek nežne, divjelepe melodije.
 In kdove od kod še cvetni prah.
 In čudenje, misli venenje.
 In vznemirljiv plesni korak.
 In neobriti življenje lutke živi.
 Vrvce prepleta in kovanci pojo.

Mesto ob reki in velike, srečne oči.
 Kako je sredi mladih žarkov lepo!
 Kako lepo sredi hiš in prijaznih ljudi!
 Kako se med hiše izgublja Claude Debussy!
 Kako pod mestne strehe hiti, lutka na vrvi!
 Kako zamera spi, zastaja korak!
 Kako se misel topi
 in junak konja z ostrogo podi!
 Kako povrne se mir!
 Deklica trepetaje zapira oči.

Za Mijo, začetek sušča dvanajstega leta

Do pol poti

Do pol poti še pridem, kaj bo, ne vem.
 Do praga ne, do velbanih zidov.
 Ne do naročja mesečine.
 Do pol poti, do farne cerkve.
 Zmedlo se mi je, da zgodovina je že minila,
 na pol poti,
 da so odpadle maske,
 se vode umirile
 in trgovci napolnili žepe so z zlati.
 Zdrvel sem, a le do pol poti
 do Zdrhosta in še lučaj onkraj.
 Do Zmajšekove kapele.
 Podnoč bi moral priti že nazaj,
 takorekoč še za dne,
 a sem ostal pri tepki
 prislonej, na pol poti!

sredi tihe zime
 tihi mraz
 obraz na steklu
 roka ob jeklu
 svet na koncu njive
 vame šepetaje
 zaobrne sveti čas
 pod belo težo poka dračje
 skrita ptica stresa sneg z veje
 zimzelen pod snegom
 hojkica pod bregom
 krtinasti nagon
 oprezniku gaz utira
 ubogi vrag
 v gotski mrak
 zamira tleče hrepenenje
 naj se odprem
 sredi tihe zime

In si kar naprej

»Prav res vas ne razumem, saj vendar ne moremo ravnati s seboj kakor z lajno, kjer lahko manj znano popevko odstranimo in vstavimo drugo, ki jo ljudje žvižgajo po vseh voglih.«

»Človek si kdaj pa kdaj ustvari prepričanje, a se z njim ne sprijazni. Misli pa pogosto uhajajo dalj, kakor jim je voljan slediti čut za pravično in nepravično.«

(Jens P. Jacobsen, Niels Lyhne, str. 163 in 211, CZ v Ljubljani 1967)

V blagem veselju kot otrok si bog
v razkošju lipe cvetoče, živahnih čebel,
razposajen si, svetlega brega ljubini
in sončnih zaplat, dedič zveženogrčavih korenin ...

In si kar naprej,

cvetlični sin, vedrin od glave do nog.
Lipa šumi in pomniš še rajanje strmoglavcev,
z žarenjem prežet, v sence bogate odet,
na prisojajah domačih ljubiš ščebetanje slavcev ...

In si kar naprej,

ko še ne veš, kaj globoko je, kaj plitvo,
kaj malo, veliko in kaj revno, bogato,
kaj široko je in kaj ozko zabito,
kaj dobro je in kaj zlo, kaj lepo, grdo ...

In si kar naprej,

ko ti po kaplarsko poreko, da vse to
ni več tako, da pesem slavca pravi ni brevir,
da moj mir sredi temnih host ni pravi vir
in jaz sam da doumeti prav ne znam ...

In sem kar naprej,

sredi razkuštranih živih mej, kjer gnezdi slavec.
Že dolgo nisem vriskal, na plano hoče glas.
Ob poti njiva, ob klasu klas, za dve redi nad njo še hram,
pred njim v zahajajočem soncu znan obraz ...

In sem kar naprej

in odmevam v sebi, vase kričim,
in se ne pustim, medlim, medlim,
odbija krik od belih se pečin ...
obetom ne verjamem, peti sem začel!
In si kar naprej.

Maj je

Maj je, drvim nazaj, rad bi bil s teboj.
Polna luna trapi ljudi, zvezdni konvoj
mi liže obraz, repatič, medel in siv,
počez se zapelje čez sanjskost vedroigriv.
Drvim nazaj, da ne pobegne mi maj,
da ne izgubiš se, zatečeš v raj,
da iz pripovedke ne zgrabi te zmaj
in te odpelje.
Maj je. Čas melje.
Pokošena trava moja ljuba dobrota.

Lapuh kipi nad mlako v črno nebo.
Soteska je luno požrla,
mesečina nad grabnom visi.
Doma sem.
Pri tebi,
moja kri,
v sebi.
Tvoja samost – v duplu sovak –
kot mesečina nad grabnom visi.
Maj je, kako diši ...

Alter ego

»Deklice moje, ki sladka vam grla
pojo koprneče,
mene noge ne nesejo več:
o, da bil bi vodomec,
ta pogumno preleta
vam peno valov med drugovi,
ptica pomladi, škrlatna ko morje
(na krilih samice)«
Alkman, Starogrška lirika, str. 203, DZS, LJ 1964

Bravure meglic na temnem ozadju razkošnega gozda.
Ob oknu, noč se plazi med družinske slike,
berem stihe.
»Karkoli delaš, delaj previdno do konca!«
Besede ostanejo,
so, kar načete,
kar morate storiti,
za zanamce,
za vsa rodovna kolena, ki bodo prišla,
drenjajoč se pred vrati skromne domačije.
A greh to ne more biti.
Bolj svet iz ogledala.
Nehotenost negotovosti,
Feniks boleče samozavesti,
okruten praspomin
ovenelozgrbančenih trditev
se vrača v svet kot
bled odsev resnice.
Sem vam že povedal,
da so me zapustile veverice?

Da sem utrujen sin po sili domovin?
Morda aksiom,
odrekanje,
nehotena zabloda,
porogljivost usode ali kaj podobnega?
Na okenski polici čebļajo ptice.
Beseda, privid iz nekega drugega
časa?
Skozi priprte oči solza polzi,
med globokimi gubami neurje vihra.
In zrak je nabit z elektriko.
Renesančni človek sem,
zlit v tihi mir,
v ples dervišev oguljenih manir,
v dvomljivost pričevanj,
zasidranih pod oboki moje lobanje.
Presenečen sem vstal in odšel,
da le ne bi za vselej obsedel.
Da bi se odrekel stihom.
V večernem vetru je trepetal rdeči grm.
Ničesar ne počnem,
vse se dogaja samo.
Nad mestom se dani,
v noč so se izgubili lepopisniki,
ko se ovem.
Hreščeč glas, nato krohot.
Od zavisti preperela vas.
Tako to gre.
Odhajanja in prihajanja.
Drhtim, ne spin.
Hrepenenje odteka po kapljicah.

otava

svilnata trava
tenke redi
ob vodi maklen
in sonce visoko
zven kose
in ti
za okni
za križi,

na pajkovi poti
že belež odpada
tramovje trohni
in zgodbar nemi
ko joče otroče
dotlevala spomin
in ni je zamere odmere

korenin trhljih
komaj slišen odmev
škrjančkov v redih
slikarski poliptih
sredi planjave
joj trave
sveže zelene
prijazne domene tistih dni

pot v neznano

Maestro sem

ob vrtovih hodim
 ob vrtovih v pomladni dan
 nagnan od temne sile
 ob plotovih blodim
 temno vidim se spotikam
 kot prej že kdaj
 ob plotovih molitev vročo molim
 po vrtovih življenje kot srce v prsih
 orfeju postavljam za ljubezen belo darovišče
 bel oltar z bazaltnočrnim vzorcem
 da me ne iščejo po domovih
 da me ne mislijo zaman
 in zato sem namesto njih
 ko zemlja poka
 in kamen vroč na plano sili
 na plano sili
 ko ob vrtovih hodim
 kjer grlice počivajo
 in z gora v dolino plaz drvi
 mi srce divje bije
 zvon nad glavo
 na bezgu domišljavo se fazan šopiri
 jekleno kreha dolgorepi ptič lepoteč
 dan na dan
 na veliki petek
 ko ob vrtovih hodim
 zameglenosivo sam
 sam svoj rubikon
 a kdo to ve
 amfiteater sem
 in v njem divjam

- groteskni ples pomladnega pretakanja sokov
 komu mar
 v pregnanstvu čudenja in nemoči
 ko spoznaš kaj prav je in kaj ni
 začenjaš bati se poti
 zemlja stoka žvižga ptič
 tulipan vročine se boji
 se mreža pajku trga
 pod težo rose nitke se blešče
 ko ne grem domov
 ko potujem
 v neznano

Maestro sem.
 Duha razvadam vdan.
 Paličico vihtim,
 zadihan ves v hrib zoran,
 v vinograd spremenjen,
 po poteh zarastlih namenjen sem.
 Globoko spodaj naglušno žive
 iz mojih ljubih zgodb ljudje
 in v sožitju z njimi ptice,
 ki odletele niso čez gore.

Maestro sem
 in paličico razgret vihtim.
 V vetru slutim milo melodijo.
 V travinju kobilico mirim,
 v krošnjah starih hrastov

tenko zaznavam voljo korenin,
 ko se krik dotakne grude vlažne, pajčevin.
 Pesem tipajoče boža breg položni,
 narave dih in upanje žareče
 polasti se mojih sanj.

Maestro sem – odvrtno –
 paličico so mi strgali iz rok,
 na kolenu prelomili,
 veter pregnali iz dežele,
 obtožili pevce so prevare
 in poskrili note,
 skrbno zbrane,
 na smetišču odložili violinski ključ,
 napevi čez noč postali so sirote.
 Na vejevju tankem zibajo se vrane.

Maestro sem in pesem me boli.
 Vejico sem od leske si odlomil,
 krog besneč zarisal z njo po zraku.
 Kar bilo je v meni, sem zapel
 iz grla, duše,
 iz gozdov naproti se prikazal je orkester,
 zboristi poiskali pot so za menojo,
 ni izgubljenih korakov,
 namenilo pomeni isto smer.
 Lačno ljubim večerne rose, vresja harmonijo.

Irena Žerjal

Peta Avenija in smrtne zagate

(ali »marmelada newyorških kolačev« - 27. del)

»Popolnoma jasno! Naši kmetovalci se za svoje pravice potegujejo vse od vojne sem!«

»Povejte to naprej!«

»Vi pa Večnemu mestu!«

»Mislite ironično?«

»Sploh nič ne mislim, ampak svetujem!«

»Vsaka beseda v našo obrambo bo koristna.«

»Kdo?...«

Si oddahnem. Telefonska sporočila so tokrat prekinjena, pričakujem pa, da bom nagovorjena v kakšnem reklamnem pismu.

Kritika iz jeze

Kritizira slovensko politiko po televizijskem ekranu naš Aljaž. Tokrat so v takozvani Politični kroniki izbrane osebnosti, ki po mnenju redakcije delujejo v obče dobro. Komentirati morajo zločesto potezo rimske vlade, ki se klanja drugim pristaniščem in hoče ugonobiti naše. Aljaž poziva ljudstvo, naj napiše protestno izjavo proti uplinjevalniku, ki nam ga hočejo podtakniti, kot bi šlo za navadno božično darilce! Sprejeli naj bi ponižno in s hvaležnostjo Njihovo milost! Nekatera mesta ob morju naj bi nam baje ta podvig lahko zavidala! Aljaž se togoti, saj ga tako resnega in odločnega nikoli nisem videla! Zares protestira in zares prepričljivo razlaga, kako je naše morje plitvo, kako se obetajo izjemno lepe prvenstvene točke drugačnega mestnega razvoja: turizem, maloprodajna trgovina z olajšavami, kulturni superfestivali, skratka, to, kar bi poleg sanjske Barkovljanke lahko trajalo do večnosti. Napol nuklearka, ka-

kor imenuje uplinjevalnik, ki ga vsiljujejo nam sovražni osebki, bi mesto uničila! Čeprav sem v kuhinji sama in brišem zadnje krožnike, zaploskam. Morda tudi rečem »Viva Aljaž!«, ampak potem se zamislim...

Vsi, ki se potegujemo za normalno rast mesta Trsta, smo ogroženi. Nihče od vodilnih nikakor ni pričakoval nekaj takega...

Na trgu Edinosti bomo namesto parad videli proteste proti postavljanju uplinjevalnika!

V glavi mi brenčijo slogani za primerne plakate, po možnosti take, ki jim pravijo dumbo.

Ugibam, kaj bom rekla mojim doma in osebju v šoli. Kaj bom rekla mladim, kar dobro vem! Nakar vem tudi to, kaj me čaka, če bodo kritični do moje besede, če me bodo klicali na »razčiščenje«. Vzela si bom čas, prebrala ostri zagovor Spomenke Hribar, ko so jo postavili na stalinistično paletu. Seveda so moje razmere docela drugačne, a sistemi razvrednotenja osebnosti so si včasih hudo podobni!

Problem neponovljivo lepe obale pač obstaja...

Ob vseh skrivnostih tega sveta

Medtem ko sem se jaz ubadala z zapletenimi vijugami mladostniške psihopedagogike, se jezila na levo in desno, ker ljudje mladostnikov ne razumejo ali jih nočejo razumeti, medtem ko mi, odrasli, odlično sobivamo s sprotnimi problemi, si je Zdenka nonšalantno, kar mimogrede ustvarila vpliven položaj. Najprej so jo pobarali, naj jim svetuje, koga, in nikakor ne zakaj, naj nagradijo ob raznih prilikah, koga naj odstranijo iz

raznih družbenih organizacij, komu naj darujejo razne abonmaje, koga naj ves čas povišujejo in komu naj bo dodeljena dobro plačana služba. To mi je zaupala mimogrede, in ker zares nisem skrivala svojega mnjenja, me je začela hvaliti in zdi se mi, da me je hotela »uveljaviti« pred svetom. Vsaj našim ljudem naj bi nasvetovala vsak teden nekaj dobrih knjig po lastni izbiri! Po TV ekranu!

»V tem knjižnem svetu sem zares doma, a ne vem, če bo moje branje všeč tistim, ki si želijo razburljivih dogodivščin.«

»Nikomur ne bo škodilo, če se bo vsaj malo navdušil za našo književnost!«

Ta najin kratki pogovor je bil le uvod v mojo novo dejavnost. Priznam: nikoli nisem niti pomislila na to, da bi zablestela kot kakšna posebno vidna osebnost na televizijskem ekranu, a Zdenkina močna volja me je poslala pred gledalce tovrstnih oddaj.

Pozabila sem na dejstvo, da se je tudi mojim bližnjim zdela moja bralna strast velika hiba, a Zdenka je kar v časopisju naznanila, da bom zares prijazna svetovalka.

Ko sem ji po prvi in tudi po drugi oddaji samokritično omenila, da obstajajo tudi drugi »knjižni molji«, to je izredni ljubitelji našega in tujega slovstva, me je takoj vehementno prepričevala, da so se razni dolgočasneži že zvrstili in nikakor navdušili.

»Ko je svoje knjige predstavljal V.P., se je večini zdelo, da preveč poudarja socialno tematiko... pa tudi sicer se ni niti malo potrudil, da bi kaj več kot suhoparno zrecitiral nekaj vsebinskih obnov. Ti nisi njegovo nadomestilo, ampak nova osebnost!«

S temi priporočili in »njenimi iluzijami« sem se postavljala v širokih dekoltejih in scefrano frizuro, kot je bila v modi, pred nevidne gledalke in gledalce, govoriti pa sem vedno znala tako vzpodbudno in teatralno, da bi me bil vesel vsak režiser. Leta šolske publike te izučijo v več skrivnostih govorne umetnosti kot katera koli igralska akademija. Na to se je prijateljica zanesla. Je imela prav?

Ko sem govorila v mikrofoni, sem si vedno zamislila Zdenkin hvaleč, a tudi kritičen pogled na vse, kar sem sproti sestavila. Kako sem se sproščeno lotevala raznovrstnih stvaritev v pisani besedi? Navdušeno, ker sem lahko obelodanila nove misli in zamisli. Morala sem uravnovešeno potegniti iz kaotične literarne vreče presenetljive, vražje in angelske viže. Strah, da mi bo kdo prisodil preveliko nasvetov, je bil po nekaj oddajah odveč.

V razredu sem radovednim učenčkom predvajala posnetek na kaseti. Želela sem jih presenetiti, a oni so že vse moje oddaje videli. Po predvajanju sem hotela slišati

njihovo kritiko. Nekaj 'mojih' odličnjakov in odličnjakinj mi je previdno ponudilo nekaj nasvetov. Resnih!

»Če bi vi,« mi je rekla Anica, »če bi vi v ozadju predstavili nekaj dinamičnih figur ali vedut znanih, s snovjo povezanih mest ali pokrajin, bi bilo vaše predavanje bolj zanimivo!«

»Ne,« se je oglasil Janez, »v ozadju vaše predstavitve bi moral biti adekvatni orkester, ki bi po duši in vsebini odgovarjal predstavitvi knjig.«

»Po mojem,« je previdno dodala Karmen, »bi bilo še bolj razgibano, ko bi z vami nastopala še vsaj ena oseba, in bi se o ljubljenih knjigah ustvaril pogovor!«

Hvala za nasvete, moji dragi! Najraje bi jih takoj uresničila, a kje imam toliko poguma, da bi od programistov še kaj zahtevala – poleg tega, kar že imam?

Zdenka! Spet bi mi utegnili pomagati prav ona!

Telefoniram, a vse brni v prazno.

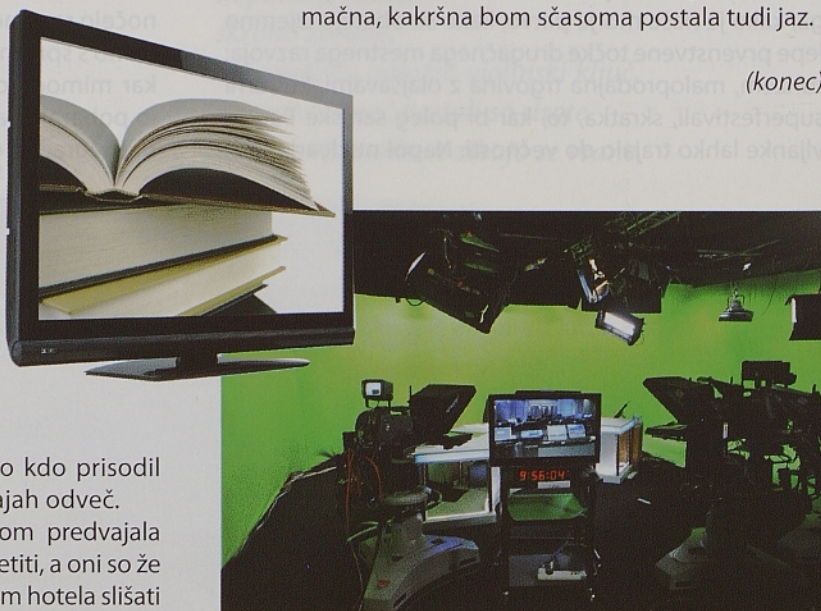
Zdenka je na izletu po Združenih državah. Že nekaj dni se nahaja na drugi strani Atlantika, verjetno v New Yorku. Zajtrkuje sveže pečene kolačke z marmelado, si ogleduje tamkajšnje stare in nove muzeje, ploska pri večernih in nočnih predstavah pametnim in norim igram; kupuje knjige, verjetno tudi zame, tudi ob treh ponoči v večno odprtih marketih, in se nič ne zmeni za dvome, ki jih jaz nosim s seboj skozi čas.

Moje oddaje bom prenovila, ko se bo vrnila in smejem dosegla vse, kar si jaz le želim!

Moja oddaja NEKAJ O SKRIVNOSTIH TEGA SVETA gre še vedno v živo. Nekaj skladovnic knjig, ki se kot magični stebri nizajo za mojim hrbtom, mi vlija v dušo posebno moč, in ko se razgovorim pred mikrofonom, si predstavljam svoje mlade učence, ki me zvesto poslušajo.

Je globoka noč, ko končujem svoja šolska poročila in zavzeto prepisujem tekste za jutrišnjo oddajo. Nekaj frfota mimo okna, neka nočna ptica, neugnana in temačna, kakršna bom sčasoma postala tudi jaz.

(konec)

Janez Pucelj

Seveda, slovensko

Pogovor z gospo Mirello Merku

Gospa Mirella Merku je tržaška Slovenka, ki jo je vse življenje spremljalo srečevanje kultur. Spoznanje njenega življenja je, da se je treba odločiti za svojo identiteto. Le tako jo lahko živiš in ohraniš svojo samozavest. Potem postane srečevanje z drugimi kulturami sproščeno in odprto. To pa je temelj medsebojni obogatitvi.

- *Gospa Mirella, vi ste naša organistka v Nürnbergu. Koliko časa že?*
- ❖ *Odkar me je g. Stegu pred štiridesetimi leti prepričal, da začnem. Najprej v Erlangu, kmalu tudi v Nürnbergu. Tudi tja smo hodili zelo radi.*
- *Kje ste se naučili igrati orgle?*
- ❖ *Nisem organistka po poklicu. Kot otrok sem pri svetoivanski učiteljici deset let vadila klavir.*
- *Kakšna je bila vaša družina?*
- ❖ *Oče se je rodil leta 1896 v Kostanjevici na Krasu v občini Temnica. Pri dvanajstih letih, ko mu je umrla mama, ga je oče poslal za vajenca v Trst. Moral je torej z doma, ker ni bilo hrane za vsa usta. Dobil je mesto pri nekem trgovcu, ki je bil zelo dober človek. Izučil se je za trgovca. Delal je najprej pri njem, kasneje je odprl svojo trgovino.*
- *Od kod pa je mama?*
- ❖ *Mama je iz Trsta, z Vrdele, pri njih je bilo šest otrok. Najmlajši od fantov je bil vpoklican v prvo svetovno vojno skupaj z očetom in je žal padel neznano kje.*
- *Kako je bilo v šolskih letih?*
- ❖ *Najprej sem naredila tri leta italijanske šole. To je bilo sredi vojne. 29. aprila 1945 sem prejela prvo sveto obhajilo. Šli smo k Sv. Ivanu in spominjam se, kako se je tisti dan slišalo neko zamolklo bobnenje od Bazovice sem. Takrat so se bili zadnji boji za Trst. Meni je ostal le spomin na tisti oddaljeni hrup.*
- *Po vojni se je vse spremenilo?*
- ❖ *Zame se je s tem dnem končalo otroško obdobje. Poleti je namreč učiteljica Lojzka Brana že pripravljala otroke za vpis v novoustanovljeno slovensko šolo. Tako sem šla iz italijanskega tretjega razreda v slovenski četrti razred.*
- *Takoj po vojni so nastale slovenske šole?*
- ❖ *Bili smo pod anglo-ameriško upravo in oni so to dovolili.*
- *Kakšno je bilo slovensko življenje v Trstu?*
- ❖ *Med vojno tega seveda ni bilo. Vsaj jaz za to nisem vedela. Nisem bila v tej skupnosti. Takrat se niti zavedala nisem, da sem Slovenka. Starši so imeli opravka z ljudmi, za katere niti nisi mogel vedeti, kako so nastrojeni. In med njimi je vladala italijanščina. Oče je bil zadnje mesece celo vpoklican.*
- *Kaj pa po vojni?*
- ❖ *Naenkrat je prišlo do izraza, da živi tu veliko Slovencev. Na vseh trgovinah in javnih zgradbah se je na napisih poleg italijanščine pojavila slovenščina, kar prej ni bilo mogoče. So pa kmalu spet začeli izginjati. Za nas je bilo smešno, ko so na drogerijo napisali besedo mirolilnica. Kje so to našli, ni vedel nihče. Je pa imelo simbolno veliko moč, ko je v gostilni, kjer je prej stal napis: *Tu se govori samo italijansko*, začel vaditi slovenski zbor pod vodstvom Frana Venturinija.*

Piknik pred poletnimi počitnicami leta 1990 na vrtu otroškega vrtca ob nürnberški cerkvi Sv. Štefana, kjer poteka slovenska maša.

- *Kulturno življenje se je prebudilo?*
- ❖ Da, kulturno življenje se je zelo hitro razcvetelo. Nastalo je kulturno društvo Slavko Škamperle, kjer smo imeli športne dejavnosti, ena učiteljica nas je učila petje, celo fantje so bili zraven. Župnik pri Sv. Ivanu pa nas je začel pripravljati na sveto birmo. Že leta 46 je bila slovenska birma. Morala bi biti v Rojanu, posebej za Slovence. Vendar so bili ravno tiste dni neki nemiri, tako da so birmo prenesli k sv. Antonu Novemu. Tam pa smo bili skupaj, slovenski in italijanski otroci. Škof Santin je birmoval in se ne spomnim, da bi takrat spregovoril po slovensko.
- *Šolanje ste torej nadaljevali v slovenščini?*
- ❖ Vpisala sem se v nižjo srednjo šolo pri Svetem Jakobu. Trajala je tri leta.
- *Profesorjev ni manjkalo?*
- ❖ S profesorji smo imeli veliko srečo. Morda kakšna izjema, vendar so vsi po vrsti bili odlični učitelji. Prav tako na višji šoli, ki je bila tudi v Trstu, v Ulici Lazzaretto Vecchio, to je doli proti morju. Realna je bila ustanovljena istočasno z vsemi nižjimi šolami takoj po vojni. Kasneje so si prizadevali za ustanovitev tudi klasične gimnazije. Gospa Nada Pertot si je na vso moč prizadevala za to. Da bi oblast izdala dovoljenje za ustanovitev, je bilo potrebno dobiti dovolj učencev. Tako je v Nabrežini hodila od hiše do hiše in nagovarjala starše, naj vpišejo svoje otroke v to šolo. Bilo je gotovo tvegano, vendar ji je uspelo.
- *Tja ste se vpisali tudi vi?*
- ❖ To je bilo dve leti kasneje. Na nižji je namreč poučeval petje profesor Marijan Kos, ki nas je zelo navduševal za klasično gimnazijo. Tako je skoraj ves naš razred šel tja. Takrat šola še ni imela svojega poslopja in smo bili v večjem stanovanju večnadstropne hiše, realna in klasična skupaj, vendar tako, da je ena imela pouk tri dni na teden dopoldne, druga tri dni popoldne. Naslednje leto se je zamenjal vrstni red.
- *In po gimnaziji?*
- ❖ Kam naprej? Glasba ali univerza? Študij na univerzi je dolg in drag. Oče ni bil za to. Dve leti pred tem je bila ustanovljena šola za prevajalce in tolmače na ekonomski fakulteti. Odločila sem se za ta študij. Takrat je trajal tri leta. Po dveh letih in opravljenih izpitih si prejel diplomu prevajalca korespondenta. Po še enem letu študija pa je študent postal tolmač.
- *Katere jezike ste izbrali?*
- ❖ Takrat so nudili pouk samo za angleščino, francoščino in nemščino. Španščino pa kot drugi jezik. Angleščino sem se učila vsega skupaj samo štiri leta, tako da mi je kar veliko manjkalo. Tri sošolke smo hotele skupaj osvežiti jezik in smo se učile poleti, jeseni pa uspešno opravile sprejemni izpit. Pred zaključnim izpitom pa smo imele velik strah, ker so v letniku pred nami skoraj vsi padli.
- *Kako ste rešili to zadrego?*
- ❖ Z eno sošolko sva se odločili, da si vzameva nekaj časa in greva v Anglijo, da se izpopolni najina govornica. Ona se je ustavila v Londonu in je kar dobro napredovala. Jaz pa sem preko nekih znancev našla drug naslov za varuško. Tam sem imela slabše pogoje za učenje jezika. Vrnila sem se in bi morala nadaljevati študij še eno leto. Takrat pa so ravno ustanovili slovensko banko v Trstu. Zanimalo me je in sem zaprosila za službo in tudi dobila tajniško delo. Starejša kolegica mi je pomagala, da sem spoznala osnove tega dela. To je bilo leta 1959.
- *Vendar ste kmalu nato odšli v Nemčijo. Zakaj?*
- ❖ Bodoči mož je sicer že imel službo pri telefonski družbi, vendar to ni bilo področje, ki bi ga navduševalo. Specializiral se je na področju zaščite za visokovoltne naprave in tu bi rad nadaljeval in se izpopolnjeval. Spraševal je vsepovsod, kje bi dobil delo na tem področju. Znanci so ga napotili k nekemu univerzitetnemu profesorju v Münchnu, ki je bil v stikih s Siemensom, in ta mu je obljubil, da mu preskrbi pogovor s pristojnim človekom.
- *Vrata v svet so se odprla.*
- ❖ Leta 1960 je res bil povabljen v Erlangen. Pogovori so bili uspešni in dobil je zagotovilo, da ga sprejmejo za tri leta. Želel si je nabrati izkušnje in bi se potem vrnila.
- *Kako se je začelo življenje v Nemčiji?*
- ❖ Leta 1961 sva prišla sem in začela zelo skromno. Posledice vojne so bile še zelo prisotne. Pomanjkanje stanovanj je bilo samo ena teh zadreg. V najem sva vzela podstrešno stanovanje v enodružinski hiši. Za današnje razmere res skromno, da ne rečem primitivno. Tri leta kasneje sva dobila od firme preprosto stanovanje in po drugih štirih letih res dostojno, v katerem smo živeli z otrokoma, ki sta se medtem rodila, enajst let. Potem smo kupili hišo in ko sva bila spet sama, sva se preselila v večstanovanjski blok.

- *V Erlangnu je bilo veliko Slovencev?*
- ❖ Ne vem več, kako smo zvedeli za slovensko skupnost v Erlangnu, da je tudi slovenska maša in druženje. Pred g. Stegujem je bil tu že g. Grm, ki sva ga še doživela. Za njim pa je prišel g. Stegu. Po njegovi nenadni smrti je nekaj mesecev prihajal misijonar Janez Mlakar, za njim pa g. Gajšek.
- *Kako se spominjate časov te skupnosti?*
- ❖ Spomini so bolj slabotni. Bilo pa je seveda veliko več Slovencev, kot jih je danes. Bolj jasno pa se spominjam časa, ko je bil tu g. Stegu. Bil je zelo aktiven, pisal je svoj listič Beseda. Z njim smo veliko debatirali. Družili smo se tudi v slovenskem klubu. Po maši smo navadno šli še v klub.
- *Tudi oba otroka?*
- ❖ Da, seveda. Prav zanju je bilo pomembno, ker sta našla slovensko družbo. Slišala sta slovenski jezik. Tega smo sicer govorili doma, vendar je bilo pomembno, da ga slišita tudi zunaj doma.
- *Doma ste govorili slovensko?*
- ❖ Seveda, slovensko. Nikoli nisem razmišljala tako, kot sem slišala mnoge starše, da se pogovarjajo z otroki po nemško, da ne bi imeli težav v šoli. Pa so jih imeli še več, ker starši niso znali pravilno nemško. Naučili so jih tudi svojih napak, tako da je bilo za otroka v šoli težje. Otroci poberejo vse, tudi napake.
- *Spremljala vas je neprestana skrb za identiteto?*
- ❖ Treba se je bilo odločiti za svojo identiteto. Glede slovenščine je imel nekaj več težav mož, ker je hodil samo v italijanske šole. Trudil pa se je zelo. Ko smo šli v Trst, smo se založili s slovenskimi knjigami, kasetami pravlji in podobnim, da smo komaj nosili. Tako sta otroka imela vedno svoji starosti primerno literaturo in krepila svoje znanje. Pridobila sta več, kot sem jima mogla dati sama.
- *Govorili ste najbrž svoj dialekt?*
- ❖ Seveda. Mož je takoj prešel na tržaški govor, posebej ko je bilo treba kaj razložiti. Otrokoma to ni prineslo nikakršnih težav. Bilo jima je celo dobrodošlo, ker sta se povsod znašla. Kot italijanska državljana sta v šoli dobila ponudbo za učenje italijanskega jezika. Valentina je sprejela in bila kasneje celo nekaj časa v Perugii. Igor pa je bil po maturi na tečaju v Italiji, potem ko se je udeležil tečaja za Slovence po svetu v Ljubljani.
- *Tudi otroka sta se znašla v okoljih, kjer ste imeli domače ali stike?*
- ❖ Tako je. Posebno Igor je našel prav prijetno družbo, tako ga je vedno vleklo v Trst. Čim je naredil voziški izpit, je kar sam odšel na pot. Zato se je kasneje tudi vrnil v Trst.
- *Koliko ljudi se je zbiralo k slovenski maši?*
- ❖ Okrog štirideset se jih je zbralo pri maši. Prihajali so tudi od drugod, ne le iz Erlangna. Za večje praznike pa še nekaj več.
- *Gospod Vili Stegu je bil duhovnik z velikim kulturnim zagonom.*
- ❖ Njegove pridige so bile zelo bogate in poučne. Bil je mislec in je veliko bral. Iz tega svojega notranjega bogastva je prinašal življenjske nauke. V spominu mi je ostalo, kako nam je predstavil Romana Guardinija, Simone Weil. Tega se spominjam.
- *So bile tudi druge priložnosti za izmenjavo misli?*
- ❖ Tudi v pogovorih je znal približati svoje izsledke. Pa tudi privatno. Večkrat je prišel k nam in smo se pogovarjali dolge ure. Tudi družbeno je bil razgledan. On nam je prvi razlagal, da bi Slovenija lahko postala svobodna in samostojna država. Tega ni tedaj pripovedoval nihče.
- *Poleg filozofije se je g. Vili ukvarjal tudi z družbenimi vprašanji ...*
- ❖ To ga je zelo okupiralo. Oboje je imel za skupno zadevo. Misel, razmišljanje, ideje oblikujejo človeka za odnose, za družbo.
- *Njegova nenadna smrt je bila najbrž pretres za farane?*
- ❖ Pa kakšen! Bili smo vsi zaprepaščeni, težko je opisati občutje in žalost, ki nas je zajela. In temu se je pridružila še skrb, kako bo šlo naprej. Nekaj mesecev je bil tu g. Janez Mlakar, misijonar v Afriki. Potem pa je prišel g. Stanko Gajšek.
- *G. Vili je zoral, g. Gajšek je obdeloval 'slovensko njivo'?*
- ❖ Nekako tako. G. Stanko se je zelo trudil za nas tudi zunaj mašnega slavlja. Velikokrat je šel z nami po maši in nas učil pesmi, branja, pripravljali smo se na naslednje maše in dogodke. Velikokrat smo šli tudi na skupno kosilo, ne vsi, kakšnih dvajset se nas je nabralo. Vabil nas je k družabnosti. Tam smo se marsikaj pomenili. V slovenski gostilni smo imeli posebno sobico.
- *Ta družabnost po maši je najbrž zelo povezovala ljudi?*
- ❖ Da, nekateri so zelo redno prihajali, se pravi, da so potrebovali in gojili dobrino skupnosti. Nekateri

Ob nastopu zbora Jacobus Gallus iz Trsta oktobra 1995. Mirella in sin Igor napovedujeta program.

občasno, kadar so pač lahko prišli. Gostilničar gospod Dominko je kasneje opustil gostišče. Pa nam je to druženje zelo manjkalo, vsaj meni.

● *Včasih ste se družili v župnijski dvorani?*

❖ To je bilo za večje praznike kot na primer božič. Takrat smo najeli župnijsko dvorano, žene smo kuhale ali prinesle že pripravljeno hrano s seboj in smo postregle. Obenem pa je g. Gajšek vadil z nami božične in druge pesmi. Za veliko noč je bilo tega malo manj, ker ni bila vedno maša pri nas. Če je bila maša tukaj na oljčno nedeljo, smo dobili oljčne vejice, sicer pa na velikonočno ali belo nedeljo. To je bilo različno. Meni te oljčne vejice prav veliko pomenijo in sem jih pogrešala, kadar jih ni bilo.

● *Imeli ste pa tudi druge prireditve?*

❖ Vedno smo imeli prireditev za Prešernov dan. Pred počitnicami smo imeli slovenski piknik na igrišču vrtca. Dominkovi so navadno pekli na žaru, drugi smo prinesli jedi s seboj in otroci so imeli svoje igre. Jeseni je bil slovenski dan, izmenjaje v Ingolstadt ali Nürnbergu. Na tem praznovanju sem bila oblečena tudi v narodno nošo.

● *Zdi se mi, da je za vas značilen prav odnos do narodne noše.*

❖ Da, to je zame nekaj posebnega, poglavje zase v mojem življenju. Moja velika želja je bila, da bi se poročila v narodni noši. Vendar je bilo to takrat v Trstu nekaj zelo nenavadnega, kar pa še ni bila največja ovira. Obleke so bile tedaj zelo drage. Vzdušje se je spremenilo kasneje, ko so začeli s Kraško ohcetjo. Potem je bilo to lažje, ker je bilo veliko več narodnih noš na razpolago.

● *Narodna noša vam je v ponos?*

❖ Da, seveda. Kasneje, ko je bila narodna noša že veliko bolj prisotna v javni zavesti zaradi omenjene prireditve, sem si tudi sama omislila svojo lastno narodno nošo. Prvo sem si sposodila za zlato mašo gospoda Živica leta 1992. To je bila moja prva udeležba na praznovanju v narodni noši. Dobra prijateljica mi je ponudila nekaj delov obleke od svoje stare mame, ki je umrla. Vedela je, da to cenim, in mi je prodala za majhen denar. Kar je manjkalo, sem dokupila in deloma naredila tudi sama.

● *V tej narodni noši ste potem nastopali tukaj?*

❖ Tu imam sliko iz leta 1998, ko sem bila na slovenskem dnevu v Ingolstadt. Teh slik imam več z različnih shodov v Nürnbergu, pa tudi z Marijanskega shoda na Opčinah ter raznih slovesnosti.

● *Kaj vam je posebej ostalo v spominu?*

❖ Pred leti je bil tu mlad fant, Slovenec, na praksi pri Siemensu. Povabili smo ga k maši in v našo skupnost. Fant je pel v zboru Jacobus Gallus v Trstu. In takrat je nastala zamisel o gostovanju tega zbora tukaj. Predlagal je sam. Obljubila sem, da bom poskusila. Na mestni ravni je bila tu vsako leto prireditev ob dnevu tujega državljana.

● *To bi bila dobra priložnost.*

❖ Začela sem iskati stike. Telefonarila sem kar z delovnega mesta toliko, da me je opomnil celo šef, naj malo omejim privatne pogovore. Morala sem najti prenočišča za vseh 35 pevcev in spremljevalce.

● *Organizatorji dneva so idejo sprejeli?*

❖ Našla sem odgovorne ljudi. Rekli so mi, da mi bodo sporočili, ko se bodo začele priprave. Šla sem tja kot privatna oseba in to so mi pri društvu kar precej zamerili. Rekli so, da bi moralo iti preko društva. Tega nisem vedela in iz navdušenja sem se kar sama lotila tega. Podpirala pa me je ga. Šerbinkova.

● *V pripravljalnem odboru niso imeli teh težav?*

- ❖ Ko sem predstavila zbor in kaj želimo, se je predstavnik cerkve St. Sebald zavzel, da bi sprejel zbor. Peli bi pri maši in na prireditvi. Pripravili bi tudi majhno pogostitev. Ko sem iskala prenočišča za zbor, sem napisala kratko pismo s pojasnilom, za kaj si prizadevam, in ga vtaknila v nabiralnike okrog nas. Tako so, razen tistih, ki so prespali pri Šerbinkovih in pri nas, bili vsi drugi gostje nemških družin.
- *Kje so nastopili?*
- ❖ Na prireditvi so imeli najprej koncert v cerkvi sv. Sebald v Erlangnu. Ko smo bili na zakuski, mi je rekel tukajšnji organist, da ga je zelo navdušilo, in če bi bil mlajši, bi se jim pridružil. Bilo je zares lepo.
- *Kakšen je bil program?*
- ❖ Program je obsegal nabožne in narodne pesmi. In tudi nekaj benečanskih, ki jih je priredil možev brat Pavle. Ene teh še nisem slišala nikoli prej in sem bila prav zares ganjena. V režijanskem narečju seveda in njihovi melodiki. To je bil res lep in velik kulturni dogodek.
- *So peli samo v Erlangnu?*
- ❖ Ne, potem smo šli z njimi v Ingolstadt, kjer so tudi imeli koncert v cerkvi. G. Gajšek mi je kasneje povedal o neki domačinki, ki je slišala petje v cerkvi, vstopila in ni mogla več ven, tako jo je pritegnilo to petje. Obžalovala je, da ni zvedela prej, da bi pripeljala še koga.
- *Takih kulturnih obiskov je bilo najbrž več?*
- ❖ G. Gajšek je večkrat povabil kakšno pevsko skupino, ki nas je razveselila. Spominjam se mladih fantov, ki so peli na slovenskem dnevu. Gospod

Kuntner je bil na eni teh prireditev. To je vedno privabilo več Slovencev kot sicer.

- *Je odmevalo tudi med domačini?*
- ❖ Nastop zbora iz Trsta gotovo. Poročilo je bilo objavljeno tudi v časnikih, ker so nastopali na nemški prireditvi. Nas Slovence je to seveda vedno veselilo.
- *Vrniva se k vašemu osebnemu življenju in spominom.*
- ❖ Tega je veliko. Želela sem vam pokazati nekaj slik. Na teh dveh je isti človek, le da je med posnetkom petdeset let. Dušan Jakomin, moj in naš veliki prijatelj in velik mož slovenskega zamejstva. Njegova smrt nas je zelo prizadela.
- *Kakšen je pomen tega duhovnika za Slovence v zamejstvu?*
- ❖ To je bil velik človek, vsestransko aktiven za Slovence, ki se ni izogibal druženja z drugimi, tako da so ga vsi cenili in ga imeli radi. Edino s cerkvenimi predstojniki se ni vedno strinjal. S škofom Santinom se nista najbolje razumela. V Škednju je bil vedno le kaplan, ko bi vsak drug že bil župnik. Je pa prav tam ogromno napravil za ohranitev škedenjske kulturne dediščine in duha. Ustanovil je Ukmarjev dom, uredil je muzej škedenjskih krušaric. Izdal je knjižico o njih. Nekoč je namreč pripovedoval njihove zgodbe italijanskemu pisatelju Sandru Bolchiju in ta je napisal novelo, ki je nato izšla skupaj s prevodom v štiri druge jezike. Eno njegovih zadnjih dejanj je bila poslikava zunanosti doma s prizori škedenjskega domačega življenja. To je bil višek za ta kraj.
- *Bil je tudi časnikar.*
- ❖ Seveda, njegov je Naš vestnik. Številni zapisi v drugih časnikih, njegove knjižne izdaje. Veliko je te njegove kulturne zapuščine. Bil je diplomiran časnikar in je dolga leta urejal Katoliški glas. Bil je prvi urednik revije Mladika. Zelo, zelo angažiran človek. Zelo veliko je naredil. Če bi hoteli nadaljevati vse to njegovo delo, bi potrebovali vsaj štiri ljudi.
- *Pa tudi pevski zbori, glasba ...*
- ❖ Da, kako pomembno je njegovo zborovodstvo in urejanje pesmaric. Ko sem mu pripovedovala o naših mašah tu, mi je obe pesmarici daroval. So mi drag spomin.
- *Veliko ime slovenskega zamejstva je Boris Pahor. Nastajajo velikani duha na obrobju bolj kot v domovini?*
- ❖ Najbrž zaradi preizkušenj in trdega boja za obstanek. To so izjemni ljudje. Če je moral nekdo že pri

Zlata poroka 3. 5. 2011 na Repentabru. Na levi je g. Jakomin.

šestih letih doživeti požig Narodnega doma v Trstu, ga je to zaznamovalo. Tega človek nikoli več ne pozabi. Poleg tega pa je zmozel zapisati vse svoje travme. S tem jih je presegel in je zato tudi še živ. Pri 90 letih je bil tudi zelo bolan, prestal težko operacijo in se je zdelo, da tega ne bo preživel. Letos jih bo dopolnil dve preko sto, če Bog da.

Mislím, da je največ napravil za to, da se naši italijanski sosedje, predvsem mladina, zave, da niso samo oni na svetu in da smo tudi Slovenci poleg njih. V letih 2012/13 je obiskal veliko šol po Italiji in predaval in razlagal zgodovino Slovencev v Trstu pod fašizmom. Učitelj zatiranja manjšin je bil Mussolini, Hitler se je od njega učil. S tem je Pahor opravil neprecenljivo delo za Slovence v celoti, ne le za zamejce.

- *Zdi se, da ga starost skoraj ne ovira pri tem ...*
- ❖ To je fenomen. Pri teh letih ostaja pri zdravi pameti in razumnem podajanju resnice. Pred kratkim je bil v Zagrebu in nastopa kar naprej. Vmes pa je v toplicah, da te napore zdrži.
- *Tudi vi ste imeli nekaj opravka z njegovimi deli.*
- ❖ Ko je izšla njegova prva knjiga v nemščini Spopad s pomladjo, me je prosil, naj pregledam besedilo, če so vsa zemljepisna imena pravilno zapisana po slovensko. To sem storila. Ko je bila predstavitev knjige v Kölnu, je šel tja. Nazaj grede pa smo ga povabili, da se je ustavil pri nas nekaj dni, ker je bila druga predstavitev v Münchnu. Pospremila sva ga z vlakom do Münchna. Predstavitev je bila zelo lepo pripravljena. Gospa, ki jo je vodila, je bila zelo navdušena nad njegovim delom, pa sem ji rekla, da bi bilo dobro, če bi izšla v nemščini še kakšna njegova knjiga. Mislila sem seveda na Nekropolo, ki sem jo ravno začela prevajati. Odvrnila mi je, da so teme zadnje vojne, posebej koncentracijskih taborišč, tako obdelane, da bi knjiga najbrž ne mogla povedati kaj tako novega, da bi se prevajanje splačalo. Ocenjevala je, da taka literatura zgublja bralce.
- *In vas to ni ustavilo?*
- ❖ Ne, vztrajala sem. Takrat sem bila še v službi in sem lahko delala samo zvečer po eno uro, eno stran na dan. Tako je to trajalo sedem let. Pahorju tudi nisem takoj povedala, da to delam. Ob izidu Spopada s pomladjo so bile objavljene različne recenzije po literarnih revijah. Neki nemški bralec ni dobro razumel nekega Pahorjevega besedila in se je obrnil nanj za pojasnilo. Pahor mu je svetoval, naj bere Nekropolo v francoščini, pa bo našel pravo razlago. Ko je to prebral, pa je menil, da bi

bilo dobro imeti to knjigo tudi v nemščini. In Pahor mu je svetoval, naj se obrne name, ker je tedaj že vedel, da prevajam.

- *Se je oglasil?*
- ❖ Bil je to profesor starih jezikov v Berlinu, Avstrijec, ki se je ponudil, da bi lektoriral besedilo. Takrat sem pisala še na stroj in sem mu pošiljala snopiče po trideset listov.
- *In knjiga je izšla.*
- ❖ Omenjeni profesor je poskrbel za napoved knjige in propagando. Vse to je pripomoglo, da je bil odmev v javnosti izreden. Bilo je objavljenih nad 40 recenzij v časopisih po Nemčiji, Avstriji in Švici. Vse to sem prevedla in poslala Pahorju, da ve, kako je bilo delo sprejeto. Moram reči, da je bilo veliko pohval in celo navdušenja. Prejel je tudi nagrado Bestenliste televizijske postaje SWR.
- *Tudi za pisatelja je bilo to pomembno.*
- ❖ Seveda. Na podlagi nagrade so ga povabili kot častnega gosta na Poetenfest, ki je enkrat letno tu v Erlangu. Na njem se shajajo literati iz cele Evrope. Za to priložnost sem dala na razpolago vse njegove knjige, ki sem jih imela. Večinoma seveda v slovenščini, le posamezne so bile v kakšnem tujem jeziku. Pripravila sem tudi kratek opis vsebine vsakega dela, tako da je obiskovalec lahko spoznal teme, s katerimi se pisatelj ukvarja. Napravili smo torej majhno razstavo in so bile knjige razporejene na štirih mizah pod steklom. Profesor iz Berlina je napisal že prej precej dolg članek s fotografijami, in je to objavil v reviji Literaturen kot napoved prevoda, ki prihaja v nemške knjigarne. Bilo je zares dobro organizirano. On je poskrbel tudi za velike reklamne fotografije, ki so bile obešene na stenah foyerja, kjer je bila predstavitev. Pahor je kar obstal prvi trenutek, ko je to ugledal.
- *To je bilo veliko priznanje.*
- ❖ Za zaključek naj bi v nedeljo popoldne nastopil na odru osrednjega gledališča skupaj z eno od recenzentk in jaz naj bi prevajala. Ko smo bili še za zaveso in čakali, da nas pokličejo na oder, je dejal, da ne pričakuje veliko ljudi, morda nekaj zasedenih mest po dvorani. Stopili smo na oder in ugledali polno zasedeno dvorano s 600 sedeži. Bil je tako lep in uspešen večer, da ga ni mogoče pozabiti. Tudi za pisatelja zelo lep spomin.
- *Kdaj je bilo to?*
- ❖ Leta 2002. To je bila druga njegova knjiga, ki je izšla v nemščini. Pozneje sta v Avstriji izšla še moja

prevoda zbirke novel pod naslovom Rože za gobavca ter roman Mesto v zalivu. V italijanščino sem pa prevedla zbirko novel in Spopad s pomladjo.

- *Najbrž ste imeli večino njegovih del?*
- ❖ Veliko sem jih imela, pa jih nimam več. Pred leti je Pahor prišel v Dachau in potem v Regensburg, kjer je Slovenska čitalnica. Takrat sem vse knjige dala tja na razstavo in jih potem prepustila njihovi knjižnici.
- *So knjige, od katerih se človek težko loči.*
- ❖ Tako je bilo pri meni tudi z zadnjo Jakomino vo knjigo, Od petrolejke do iPada. Prebrala bi jo v enem dušku. A prejela sem jo okoli poldne in zvečer sem morala iti spat. Samo zato je ostal del knjige še za naslednji dan.
- *Dušan Jakomin – duhovnik in ljubitelj tržaških Slovencev.*
- ❖ Res. Mnoge ljudi, ki jih omenja, osebno poznam. Zato mi je vse skupaj še toliko bliže. Je pa tudi tako prisrčno enostavna govorica, obenem pa tako globoke misli, da ima vsak kaj zajeti. Pri tem človek spozna marsikaj praktičnega za življenje. Pomislite, kakšna ženska je morala biti njegova mati, da se je odločila, da ga pri devetih letih pošlje v Trst brez znanja jezika samo zato, da bi nekaj postal. To so

bili povsem drugi časi in drugačno razmišljanje, kakor ga poznamo danes. Na vasi bi ostal pastirček. Tako pa je bil pastir.

- *Očitno je podedoval materin pogum.*
- ❖ Zato se je znal marsikomu postaviti po robu. Ko je začel kot duhovnik, je bil še živ župnik Ukmar, ki je bil njegov veliki vzornik in zgled. Zato se je g. Dušan zavzemal za postopek za blaženega. Tudi za to sem prevajala iz nemščine v italijanščino neko oceno njegovih študentskih let.
- *Zdi se mi, da radostno uživate življenje.*
- ❖ Vedno ugotavljam, da sem imela veliko srečo, biti v pravem času na pravem mestu. Naj bo to ob koncu vojne, ko sem lahko stopila v slovensko šolo in prevzela slovensko identiteto, ki je moja po naravi, da sem potem lahko študirala na klasični gimnaziji, našla pravo odločitev glede višjega izobraževanja na prevajalski šoli, da se nama je posrečilo priti v Nemčijo v veliko bolj neurejenih časih, kot so današnji, da so me sprejeli v poldnevno službo pri tekstilni industriji ERBA prav takrat, ko se mi je znova zahotelo še kaj drugega poleg gospodinjstva, in potem še pri Siemensu do upokojitve; da sva imela veliko srečo, najti dobre ljudi. Vedno sva našla neko soglasje s sosedi in sodelavci. Vedno sem bila zadovoljna, da nismo živeli v velikem mestu. Erlangen sicer ni vas, je manjše pregledno mesto, a na določenem nivoju.

Hvala, gospa Mirella.

(Naša Luč, št. 5)

Levo: s pisateljem Borisom Pahorjem v Erlangnu 29. 8. 2009 za Poetenfest. Spodaj: z Vereno Auffermann ob predstavitvi Nekropole v nemščini v erlangenskem Markgrafentheatru.

Boris Pangerc

Argentina 1993

Vtisi in zapisi s turneje Tržaškega okteta (8. del)

BUENOS AIRES

Težko je bilo potopiti se spet v buenosaireško smogovsko godljo. Vreme je tu vroče in vlažno. Franci, ki je prišel po nas na letališče, je rekel, da je bila včeraj tu taka povodenj, da je bilo vse pod vodo. Še danes so vidne posledice.

PRESENEČENJE: Na letališču nas je čakal Vivodov sin z *moviconom* (telefončkom) v roki. Oče mu je naročil, da čim nas zagleda, naj ga pokliče, da se pogovori z nami, kako je bilo.

Takšna pozornost me je ganljivo spreletela do dna duše.

V pogovoru sem Vivodu sporočil, da je bil ob prihodu rahel zaplet, da pa se je vse imenitno rešilo in da smo odšli iz Bariloch navdušeni. Imeti opravka s takimi ljudmi, kot je Tine Vivod, ti gre, da bi se na kolenih pogovarjal z njimi. Šele sedaj, v pogovoru s Tinetom Vivodom, mi prihaja v zavest, kako je bilo v Barilochah prijetno, kaj vse so nam tisti ljudje nudili v zameno za nekaj ubranih akordov. Danes je v bariloškem časopisu *Rio Negro* fotografija in članek o našem ponedeljkovem nastopu.

Zvečer

V Buenos Airesu je od časa do časa močno deževje. Temperatura se stalno spreminja in vlaga je visoka.

Kmalu po 17.15, ko smo zapustili zavetišče, se je ulila močna ploha z debelimi kapljami. Padalo je več kot eno uro.

Franci nas je pripeljal v »Slovensko vas« kakšno minuto čez šesto. Napotili so nas naravnost v cerkev. Ker smo imeli časa dovolj, smo si šli ogledat tudi dvorano »Hladnikovega doma«. Dvorana je bila zelo naporna za petje. Dobili smo pozicijo na odru in se vrnili v zakristijo. Da smo lahko imeli kratko akustično vajo, je bilo potrebno na veder način utišati kakšnih petdeset Argentinčkov in mlado učiteljico z zelo prodornim glasom.

Med preoblačenjem se je pojavila Ana de Nosiglia in vsa srečna in vesela izjavila, da je prišla in da nas bo poslušala in da bo ostala z nami tudi po koncertu.

Kakšna prisrčna gospa, kako spontana in kako izžarevajoča zadovoljstvo, da nas zopet vidi in ponosna, da je lahko z nami.

Sandra je popolnoma stolčena in potolčena; nobenega šprinta nima več in po mojem komaj čaka, da bo turneje konec in da se bo vrnila domov.

Med upevanjem v zakristiji je nekje blizu udarila strela in smo spremljali mašo v temi, ob samem soju sveč na oltarju. Meni je bilo čudovito, kakor se v hipu pomakniti v srednji vek.

Med mašo smo se tudi nekako upeli in takoj po maši odšli v »Hladnikov dom«. Tudi tam ni bilo elektrike in so na balkon namestili veliko rumeno luč, ki jo je verjetno napajal agregat, in nam je svetila naravnost v oči.

Kolikor sem se pred koncertom bal za naše glasove in za naš nastop nasploh, tako so med izvajanjem splahneli vsi moji strahovi. Peli smo zbrano, z občutkom in z voljo. Jaz sem pel z užitkom in čutil sem, da je tudi ves oktet z glavo pri stvari, čeprav je bila dvorana nemogoče gluha.

Sandra se je na koncu koncerta samo poklonila in ni hotela peti. Rezelj, ki nas je predstavljal, je imenoval še vsakega posebej, nato so nam otroci prinesli še vsakemu lepo zavito šop rož in jaz sem od veselja svojo deklico dvignil visoko kvišku. Zapeli smo še *Zdravljico*, *Doberdob* in *Žabe*, in ko smo sestopili z odra, sem se napotil k Ani, ki je sedela v prvi vrsti, poljubil mašnico in ji vročil šop.

Bila je v devetih nebesih in me je poljubčkala na obe lici.

Nato smo se šli preobleč in smo se vrnili k omizju.

Z gostitelji so tekli številni in raznoliki pogovori, elektrike pa še vedno ni hotelo biti. Nocoj sem imel prijetne in predvsem nekatere zelo bistro sogovornike, tako da sem se mestoma tudi razživel.

Ana me je občudujoče gledala, čeprav ni razumela niti besedice in so ji moji omizniki tu in tam iz vljudnosti kaj prevedli. V doglednem času pa se je olikano dvignila od mize, vljudno pozdravila in šla. Pospremil sem jo do vrat. Poslovala sva se do jutri, ko nam bo pomagala v središču Buenos Airesa nakupovati spominke.

Kmalu smo odšli tudi mi. Zapeli smo (in zaploskali) tudi kuharicam in se poslovili.

Oktet je utrujen, a vesel in s polno dušo lepih vtisov in doživetij.

BUENOS AIRES
Četrtek, 21. oktobra 1993

Današnji dan smo posvetili nakupom. Še naprej sta nas spremljala dež in vlažno vreme.

Iz »Rožmanovega doma« nas je Pavle Novak odpeljal že ob 9. uri. Ob 10. uri me je pred »Canningom« že čakala Ana de Nosiglia. V začetku ulice Martin Fierro nam je naproti prišel Tine Vivod in se opravičil, da sinoči ni prišel na koncert, ker je obtičal nekje v prometnem zastoju, ki ga je povzročil hudi sinočnji nalive. Ves večer je z ženo preživel v avtu, ker se vrste niso premaknile nikamor, voda pa je drla z vseh strani. Pozanimal se je, kje bomo kaj nakupovali, nato sta se z Novakom zmenila, da se počakamo na »San Isidru« pred katedralo, da nas bo od tam peljal v neko posebno restavracijo na kosilo.

Z Ano sva imela srečo in takoj dobila taksi. Trgovina s spominki ni bila od zunaj nič posebnega, toda mlad in simpatičen prodajalec Javier naju je pospremil v zgornje prostore in tam je bilo res vsega, da si pustil oči. Začel sem zbirati in nabirati in sem spravil skupaj lep kup stvari. Najbolj zadovoljen pa sem bil, ker sem našel *poncho* za Jasnico. V slabi uri sem nakupil za kar nekaj dolarjev spominkov. Javier pa mi

je podaril miniaturni *mate* za čaj, zaračunal pa mi ni niti razglednic niti peresnice iz usnja, ki sem jo takoj uporabil. Nato sva se z Ano s takšijem odpeljala na

»Plaza Italia« in sem jo povabil na kavo. Pogovarjala sva se o tem in onem. Povedala mi je, da ima zelo rada Slovence in da se veliko krat pogovarja po telefonu z Ano Ličen, ki dela za slovensko oddajo na radijski postaji AM 910. Po radiu je tudi slišala za naš koncert v »Teatru San Martin« in brez oklevanja prihitela, ker ima zelo rada slovensko glasbo.

Ana ima v Buenos Airesu skladišče in odpošila knjige in oblačila (kolikor sem razumel) in drugo blago iz Argentine v tujino. Živi v udobnem stanovanju s sedemnajstletno hčerko Dafne, ki končuje gimnazijo, starejša hčerka Kselenija pa živi sama nekje v mestu in hodi na univerzo. Rekla je tudi, da se čuti zelo počaščena, ker je spoznala Tržaški oktet.

Ker se je bližala trinajsta ura, sva odšla na ogromni trg, kjer neprestano grmijo avtobusi in je takšen gost in kaotičen promet, da se ti blede. Skočila sva na *colectivo*, tako da sem se vozil tudi z argentinskim avtobusom, kar se mi je zdelo prijetna in vznurljiva izkušnja, čeprav so vse vožnje z avtobusom po vsem svetu enake, so pa v Argentini nekaj posebnega.

Spet je začelo deževati in sva nekaj časa krožila okrog trga peš, nakar so se kmalu začeli pojavljati še ostali oktetovci. Vsi so bili obloženi s torbami.

Ana se je pristrčno poslovila od vseh s poljubčkom; toplo sem se ji zahvalil za pomoč – nato smo se odpeljali proti »San Isidru«.

Pred katedralo smo se v hudem nalive natekli z Vivodom, ki nas je popeljal skozi najbogatejši, najrazkošnejši del Buenos Airesa in skozi najbolj bedno *favelo* (bidonville). Videli smo od daleč tudi barako (kotec za prasce je bolj uglednega videza), v kateri se je rodil Diego Armando Maradona. Bliže pa nas Vivod ni hotel peljati, ker je zaznaval napeto vzdušje v okolju in se je moralo prav v tistih trenutkih nekaj hudega dogajati. Kriminal je v *favelah* vsakdanji kruh. Ko smo zapustili naselje ponižanih in razžaljenih, nas je povedel v ljubek lokal »Puerto libre«, tako posebno grajen in

opremljen, sestavljen iz starega prebarvanega tramvaja in desk, s starinskimi šipami na oknih in vratih, ki se niso niti zapirala, da sem kar obstrmel. Tu je morala nekoč biti štala ali kaj podobnega; preurejeno je bilo vse skupaj na grobo, a tako ljubko, da bi se nikoli več ne premaknil iz tistega okolja.

Notranjost katedrale San Isidro in Garibaldijev kip sredi Plaze Italia.

Jedli pa smo odlično; še bolj zasvojlivo pa je bilo poslušati Tineta Vivodo, kako je pripovedoval o bratovi smrti v Andih. S prijateljem se je povzpел na »Tronador« in tam na vrhu zapisal: *Zelo slabo vreme, gremo dol, 11.30*. V Andih pride slabo vreme v petih, desetih minutah, ker se na čilski strani začenjajo kopičiti nevihtni oblaki s Pacifika, in ko nevihta eksplodira, skoro ni več pomoči. Našli so le njuna nahrbtnika.

Pripovedoval je o svetovno znanem glaciologu (preučevalcu ledu) Petru Škvarči, kako je na Antarktiki padel v ledeniško razpoko in enajst ur počasi polzel v globino stisnjen med dve ledeni steni. Rešili pa so ga zato, ker je nekdo od tistih, ki so ga prišli reševati, slučajno lulal v sneg ravno nad Škvarčo in pokazal odprtino v razpoki. Potegnili so ga ven, a to ni bilo prvič, da se je rešil iz objema bele smrti.

Strmeli smo z odprtimi usti, ko je govoril o razmerah v Argentini, ko je primerjal lagodni značaj Argentinec z nacionalistično ostrim značajem Čilencev. Čilenske ne rodijo v Argentini, temveč se za porod vrnejo v Čile.

V Argentini je 91.000.000 (91 milijonov) krav – tri krave na vsakega Argentina – in jedo samo naravno hrano. Umetne hrane v Argentini ni.

Nekdo ima v Buenos Airesu 27.000 hektarov zemlje posejane z žitom in žanje s tremi kombajni tri tedne noč in dan.

Povprečna starost Argentinec je 71 let, ženske pa pokopljejo vse moške. V Buenos Airesu je 48 centrov za ostarele in razmerje je 8:2 v korist žensk.

Argentinci veliko dajo na družino; bilo bi žaljivo in sramotno za človeško dostojanstvo, če bi otroci starše na starost poslali v dom.

Villa Fiorita, revna »favela« Buenos Airesa, kjer se je rodil nogometaš Maradona.

Spodaj: argentinske krave in »gauchos«.

Argentinke zelo rade poročajo Slovence, vendar se v redkih primerih naučijo slovensko.

In še in še ...

Predstavil nam je lastnika restavracije Leonarda, ki je bil njegov uslužbenec; ko ni bilo dela, se je lotil gostinstva in se povzpел zelo visoko. Leonardu smo zapeli Mirkovo *Kolo* in mu podarili razglednico okteta s podpisi in posvetilom.

Res, izjemno bogata človeška in kulinarčna izkušnja.

Ob povratku v San Justo smo skozi Buenos Aires peli, kar dovolj zgovorno priča o našem razpoloženju.

V zavetišču sta nas čakali juha in živahna gospa Ljerka. Z njo se je »ukvarjal« predvsem Vinko Milič. Po večerji je prisledla k mizi, in medtem ko smo pisali razglednice, je pripovedovala o svojem življenju, o svojem šolanju, o svojem prihodu v Argentino.

Igrala je klavir. Zna pet jezikov. Bila je dvanajst let časnikarka v Argentini. Ljerka Lavrečič – upraviteljica »Rožmanovega doma« – v začetku tako toga in nedostopna – zdaj tako domača z nami.

Gospod Šušteršič postaja tudi kar simpatičen; ko maj čaka, da se lahko pritakne zraven in začne vrtati, spraševati, naprej in naprej bi se pogovarjal. Ima zelo olikane in spoštljive manire. Verjetno preko nas doživlja svoj zadnji stik z Evropo in s Slovenijo, ki je morda nikoli več ne bo videl.

Skratka, tudi ta večer je bil poln in bogat.

Ko smo se naklepetali – in nič peli – smo šli pripravljat kovčke za Mendozo.

Ura je 24.00 in se mi zapirajo oči. Spat bom šel zadovoljen.

Žaba na oni strani ceste ima hrupen koncert ...

(se nadaljuje)

Renato Podbersič ml.

Januš Golec in tržaška izkušnja

Letos se še posebej spominjamo 70. obletnice konca druge svetovne vojne in hkrati stoletnice začetka soške fronte. Ko govorimo o prvi obletnici, žal ob tem prepogosto pozabljamo na široko razvejano skupino pripadnikov samostojnega obveščevalnega omrežja, ki je sodelovalo z Državno obveščevalno službo (DOS) v sklopu Jugoslovanske vojske v domovini. V stiku z Britanci sta prozahodno, projugoslovansko in protinacistično usmerjene patriote vodila znani polkovnik jugoslovanske vojske, diplomat in obveščevalec Vladimir Vauhnik ter obveščevalec hrvaškega rodu major Ante Anić, predvojni policijski komisar v Mariboru. Omenjeno nazorsko in nacionalno heterogeno družbo je družila želja, da bi v svetovnem spopadu zmagali svoboda in demokracija. Jože (Jojo) Golec (1901–1945), mariborski častnikar in predvojni sodelavec dnevnika Slovenec in med vojno begunec pred nacisti, je v Trstu vodil omenjeno obveščevalno omrežje. Ko je nemška policija po obsežnih akcijah v Zagrebu in Ljubljani odkrila še to skupino, se je jeseni 1944 začel val aretacij, ki so zajele Jožeta Golca in njegove sodelavce, a tudi znanke in slučajne zveze v Trstu, Benetkah, Padovi, Vidmu in Gorici. Odpekljali so jih na sedež tržaškega gestapa na Oberdankovem trgu in v koronejske zapore. Trst je že zaradi svoje pristaniške lege ter povezanosti s srednjeevropskim prostorom vzbujal vojaško in obveščevalno zanimanje vseh v vojno vpletenih strani. Tudi med Slovenci.

Jože Golec je svoje sodelovanje v nekomunističnem odporu proti okupatorju plačal z življenjem, v začetku aprila 1945 so ga Nemci usmrtili v Rižarni in ga sežgali v tamkajšnjem krematoriju.

Manj poznano pa je, da je bil s Trstom povezan tudi Jožetov starejši brat, lavantinski duhovnik Januš Golec. Prav slednji je bratu Jožetu tudi omogočil, da je svojo častnikarsko pot začel pri mariborskem tedniku *Slovenski gospodar*. Ob stoletnici začetka soške fronte torej ta zapis posvečamo njemu, ki je v mestu kratko bival ob začetku prve svetovne vojne. Kot avstro-ogrske vojaški kurat je namreč deloval med našimi primorskimi

vojaki, v 97. (tržaškem) pehotnem polku (97. *Infanterie-regiment Freiherr von Waldstätten*). Leta 1914 je bila polkovna sestava naslednja: 45% Slovencev, 27% Hrvatov, 20% Italijanov in 8% drugih. Naborni okraj polka je bil v Trstu, polkovne enote pa so razporedili tudi drugod: Bjelovar (štab polka, I. in II. bataljon), Trst (III. bataljon) in Karlovac (IV. bataljon).

Že takoj ob začetku prve svetovne vojne, 12. avgusta 1914, je bil 97. pehotni polk poslan v 55. pehotno brigado, kot del 28. pehotne divizije, ki se je borila v Galiciji, avstrijski deželi na severnih obronkih Karpatov. Že takoj v prvih bojih je polk utrpel hude izgube. Do konca vojne je ostal na vzhodnem bojišču.

Na soškem bojišču se je boril edino X. pohodni oz. nadomestni bataljon 97. pehotnega polka. Vsak polk je imel v nabornem okraju nadomestni bataljon, kjer so se urili vpoklicani vojaki. Navadno so enkrat na mesec na bojišče k polku poslali pohodni bataljon (*Marschbatalion*). Šlo je za častnike in vojake iz rezerve, ki so bili namenjeni za popolnitev v bojih razredčenega polka. X. pohodni bataljon 97. pehotnega polka je bil sprva nastanjen v Ljubljani, kasneje pa na Primorskem. Avstro-ogrske vojaške oblasti so bile namreč zaradi večje-

ga števila pripadnikov italijanske narodnosti, ki so služili v tem polku, nezaupljive in enote niso želele poslati na bojišče proti Italiji.

Januš (Johan) Golec se je rodil 28. avgusta 1888 v Polju ob Sotli, kot sin očeta Josipa, veleposestnika, in matere Terezije. V družini je bilo osem otrok. V domačem kraju je Januš obiskoval ljudsko šolo, gimnazijo je nadaljeval v Celju. V mariborsko bogoslovje vstopil leta 1907. Lavantinski škof Mihael Napotnik ga je posvetil julija 1911 in takoj je mladi duhovnik nastopil kaplansko službo v Remšniku nad dolino Drave. Kmalu je postal dopisnik tedanjih vodilnih slovenskih časopisov na Štajerskem, Slovenski gospodar in Straža. Oba sta izhajala pod vplivom Slovenske ljudske stranke.

Ob mobilizaciji konec julija 1914 je tudi kaplan Januš Golec prejel brzojavko ali kakor je ka-

Januš Golec (1888–1965), hrani: Nadškofijski arhiv Maribor, Kartoteke duhovnikov, šk. 6.

Nekdanja avstro-ogrška vojašnica 97. pehotnega polka v Trstu, hrani: Roberto Todero.

sneje sam zapisal v svojih spominih: »Nje vsebina je tudi meni prav na kratko povedala, da sem od danes naprej podvržen vojaški postavi in moram takoj v Trst.« Z vlakom se je tako odpravil v tržaško garnizijo, kjer je kot vojaški kurat služboval pri 97. pehotnem polku.

Na vratih vojašnice pa ga je čakal nenavaden sprejem. Četovodja v stražarnici na vhodu ga ni spustil naprej, in to kljub vsem potrebnim papirjem. Moral je počakati en dan, da mu je uspelo vstopiti. Skupaj s še štirimi drugimi mobiliziranimi duhovniki jih je sprejel poveljnik 97. pehotnega polka, polkovnik Karl Knopp von Kirchwald, Tržačan po rojstvu. Po zapisanih spominih sodeč naj bi prav poveljnik Golca izbral za polkovnega vojaškega kurata, ostale štiri duhovnike pa je poslal domov.

Januš Golec je bil eden izmed enajstih vpoklicanih duhovnikov iz lavantinske škofije. Vojaške oblasti so namreč zaradi vojne v aktivno službo pozvale večje število rezervnih vojaških duhovnikov. Ti so imeli posebna pooblastila glede delovanja na bojnem polju (npr. glede maševanja, spovedovanja in podeljevanja odveze), spadali pa so pod jurisdikcijo avstro-ogrškega vojaškega škofa Emmericha Bjelika (1860–1927). Med celotno prvo svetovno je bilo vpoklicanih okrog 150 vojaških kuratov slovenskega rodu iz različnih škofij. Med njimi najdemo mnoge, ki so se po vojni izkazali pri svojem pastoralnem ali izobraževalnem delu. Ljubljanski škof Anton B. Jeglič je zelo podpiral njihovo delovanje pri skrbi za vojake na bojnem polju. Iz njegovega dnevnika je razvidno, da si je z mnogimi slovenskimi kurati redno dopisoval ali se z njimi srečeval ob vojaškem dopustu.

Slovenske dežele so sicer ob začetku prve svetovne vojne sodile v III. armadni zbor s sedežem v Gradcu, ki je svoje vojake poslal v boj proti Rusom. Kot večina njegovih sobratov je tudi vojaški kurat Golec menil, da bo do božiča že doma. Na koncu se je njegovo vojaško službovanje raztegnilo na 22 mesecev, v tem času je s 97. pehotnim polkom sodeloval v številnih bojih na vzhodni fronti, to je v Galiciji in Bukovini. Med veliko ofenzivo, ki so jo junija 1916 sprožile ruske enote pod poveljstvom generala Brusilova, je bil tretjič ranjen tudi Januš Golec. Takrat ga je ruska granata močno poškodovala, predvsem po levi roki, ki mu je ostala hroma do konca življenja. O tem je poročal tudi *Slovenski gospodar*: »Č. g. vojni kurat Janez Golec je bil 8. jun. t. l. na ruski fronti od granate na glavi in roki močno ranjen in zasut.« Najprej so ga zdravili v vojaški bolnišnici v Miskolczu na Madžarskem, pozneje pa v vojaški bolnišnici v Mariboru. Z rehabilitacijo je nadaljeval v Rogaški Slatini, kjer je bival tri mesece in tudi pomagal tamkajšnjemu župniku. Po končanem zdravljenju so ga vojaške oblasti poslale najprej v pisarniško službo v Gradec, 1. novembra 1917 pa je bil upokojen kot vojaški invalid. Konec prve svetovne vojne je dočkal v rojstnem kraju.

Svoje spomine iz vojnih dni je Januš Golec objavljaval v tedniku *Slovenski gospodar*. Izhajali so od oktobra 1916 do marca 1918, torej v času, ko je še divjala vojna. Iz njih veje avstrijski patriotski duh, neizmerno občudovanje vojske in neomajno prepričanje v »domačo« zmago. Zanimiv je njegov zapis z dne 21. decembra 1916, kjer je opisal svoje kratko bivanje v Trstu pred odhodom na fronto, ko se je v tržaški vojašnici učil tudi jahanja, ki ga prej ni obvladal: *Jahalna šola je trpela vsled pomanjkanja časa samo tri tedne. Nato je bila skušnja pred samim generalom. Dobro sem jo prestal, še dandanes sem ponosen na spričevalo tega izpita, ki ga je podpisal sam general. Potrdim še enkrat, če se sme kateri uk imenovati krvav, tako gotovo je nauk tekanja na konju.*

Ritmojster (stotnik pri konjenici – op. RP) mi je poleg jezdenja kot prostovoljni nameček pripomogel do vseh vajaku potrebnih kretanj in postav. Po preteku treh tednov sem se vam prelevil v jezdeca in vojaka, da bi mo še bila remšniška Lojza ljubeznjivo (kuharica v župnišču na Remšniku – op. RP) pogledala, ko bi jej bil mogoč ta pogled.

Kratko pred odhodom v Galicijo sem krenil nekega jutra kar sam na konju v Bazovico nad Trstom. Pri povratku sem jezdil v lahнем trabu mimo hiše, iz katere so se vsuli pred me policaji kakor divje muhe.

»Stoj!« so vpili za menoj in potegnili svoje samokrese. Moral som postati, razjahati in sedaj je kar deževalo na me vprašanj: Kaj sem, kaj delam tu in kam hočem?

Sem vse lepo po resnici povedal, a možje so neverjetno skimavali z glavo in moji izpovedi niso bili voljni pritrditi. Dobro sem čul, kako je eden omenil, bil je njih glava: »Brez dvoma, vohun je, rumunski častniki! Saj jih poznam, ti nosijo take uniforme!«

Vse moje zaklinjanje na čast in poštenje ni pomagalo nič. Nisem smel več na konja, ampak ga za uzdo držel sem stopal naprej, za menoj pa z navitim samokresom rusasti policaj. Aretiran sem bil.

(dalje na naslednji strani) ➡

Majda Artač Sturman

Halo, Maria?

Julijska nedelja s soncem, sinjim nebom, modrim morjem, zlato peščeno plažo, kot za razglednico.

Saj res, moram čimprej kupiti nekaj razglednic, da jih pošljem prijateljem, znancem, mami, tistim, ki so mi pri srcu ali se me spomnijo z razglednico s svojih potovanj. Ljubim razglednice, rada jih dobivam, rada jih pošiljam, kot otrok sem jih tudi zbirala v pločevinastih škatlah, jih hranila, potem ko sem z njih previdno, v mlačni vodi odlepila znamke, zlasti tiste iz daljnih krajev, živopisane, z metulji, eksotičnimi rastlinami. Zbirala sem jih in jih zamenjevala s prijateljicami, v časih, ko smo se veselili vsake raglednice in vsake znamke.

Končno sem tu, zleknjena na plaži, na mehki brisači, z glavo na torbi, ki je kljub vsem drobnarijam, ki jih vsebuje, dovolj mehko vzglavje za mojo od celega delovnega leta, od skrbi in težav, nevšečnosti in nepredvidljivih zapletov utrujeno glavo, vendar je obenem dovolj težka, da bi na debelo preluknjala še tako trda tla. A tla so mehka, prhka, lahno peščena, peščeni drobci se v nevi-

dnem sozvočju vtihotapljujejo okrog ljudi, dotikajo se jih vsepovsod, prav vseh, tistih, ki ležijo kot jaz, in tistih, ki hodijo po pesku, tistih, ki brodijo po mlečno kavnatih brozgi, po plitvini, ki se razteza v kako desetino metrov morja, preplitvo, da bi človek lahko sproščeno zaplaval v osvežujoče morske valove.

Ležim in poslušam glasove okrog sebe, vreščeče otroke in mehko božajoče, svareče, skrbne, razumevajoče, včasih kričeče matere in očete, ki uvajajo svoje nadebudneže v umetnost plavanja. Najprej je na vrsti čofotanje, tisto naravno, tisto nenarejeno, tisto sproščujoče, nagonsko, ki ga zmore skoraj vsako živo bitje ob dotiku z vodo. Z zaprtimi očmi slišim čofotanje in migotanje še nespretnih nedeljskih plavalcev. Seveda, da ni miru tu na tej večkilometrski plaži severnega Jadrana, ki jo turistični prospekti opevajo kot zlato plažo, kot zlato peščeno obalo. Tisoči in tisoči se zgrinjajo nanjo za teden dni iz bolj oddaljenih krajev, a danes jih je še več, nedeljskih kopalcev od blizu in daleč: zapolnili so vsak kotiček te

➡ (dalje s prejšnje strani)

Gnal me je mož postave kot špijona v veliko kasarno pred obličje našega polkovnika. Tokrat se je gospod polkovnik potegnil moško za mojo čast in dobro ime. Sicer nedolžni stražnik je, svest si pohvale za paznost in čuječnost, prejel v nagrado trde psovke. Še obrcal bi ga bil stari, da ni pravočasno pobegnul.

Jaz sem pa bil vesel, da me redarji niso kar v luknjo vtaknili in se je cela zadeva tako hitro pojasnila. Po nepotrebnih, jezgarskem napuhu služočih sprehodih se nisem več podil.

Za bivanja v Trstu nisem opravljal samo konjeniške in vojaške službe, ampak v dokaj obilni meri — duhovniško. Celi naš polk je pred odhodom še prejel sv. zakramente. Poročil sem pa v treh tednih toliko parov, kakor jih gotovo celo življenje ne bom, če bi celo živel 100 let. Vse je tedaj tiščalo pod zakonski jarem, častnik kot mož. Ženini so se držali bolj kislno; se je videlo že na prvi pogled, da jim — razbijajo brezskrbni samski stan granate zakonaželnih nevest in skeleče hudih tašč. Vezal in koval sem poroke kot vojaški kaplan, da so mi včasih kar roke omahovale; a mislim, da sem malokateremu paru odklenil raj zakonske sreče in zadovoljnosti. Dela sem imel v Trstu torej dovoli, svetega in posvetnega. Res z veseljem sem pozdravil vest, da se odpeljemo po noči nad zemljelakomnega Rusa.

Po prvi svetovni vojni je Januš Golec živel v Mariboru, kjer je urednikoval v Tiskarni sv. Cirila. Bil je izdajatelj treh političnih časnikov, pisec spominov in zbiralec ljudskega blaga na Štajerskem. Znan je predvsem kot pisec krajših zgodb z ljudsko tematiko, zlasti s področja odklonskosti.

Pri tem je posebej izstopal njegov junak Guzaj. V resnici je živel razbojnik Franc Guzaj (1839–1880), ki so ga nekateri imenovali tudi »kozjanski Robin Hood«.

Ob nemškem vkorakanju aprila 1941 je Januša Golca aretirala gestapo in ga odpeljal v zapore v Gradcu, kjer je ostal eno leto. Naposled so ga Nemci izgnali v takratno NDH, kjer je živel v Zagrebu in se preživil s prekupčevanjem.

Po koncu druge svetovne vojne se je vrnil v Maribor, kjer se je prav tako ukvarjal z nelegalnim početjem, tokrat s pomočjo pri vodenju beguncev čez mejo v Avstrijo. Obsojen je bil na sedem let zapor, pomiloščen pa šele v začetku leta 1953. Živel je v Mariboru, kjer je bil dejaven v vodstvu Slovenskega duhovniškega društva in obenem redno maševal v podružnični cerkvi sv. Alojzija na Glavnem trgu. Umrli je 24. maja 1965 v Mariboru.

Na stara leta je Januš Golec zapisal zanimive spomine na prehojeno življenjsko pot, danes jih hrani Nadškofijski arhiv v Mariboru. Pred nekaj leti so mu na rojstni hiši v Polju ob Sotli vzdali spominsko ploščo.

➤ rjavo rumene peščene ravnine, posejane z modrimi in zelenimi sončniki in ležalniki.

Kljub vrvežu, brenčanju otrok, oddaljeni glasbi, klepetanju mimoidočih sprehajalcev uživam v tem nedeljskem nemiru. Čudno, prečudno. Da ti dobro denejo nemir, glasnost, govorjenje, gruljenje galebov, smeh in hihitanje zaljubljenec, udarci odbojarske žoge ali odmev žogice ob loparju mladih igralcev na robu peščenega proda! Preplet zvokov. Prelep občutek. Čudovito je uživati zasluženi dopust po dolgih enajstih mesecih dela, z dnevi, ki niso nikoli enaki, vsak dan drugačen, z novimi izzivi, nenehnimi telefonskimi klici, ki prekinjajo zbranost pri delu v uradu, za računalnikom. Prečudovito je zbežati očem odljudnih kolegov in še bolj odljudnih in nadutih šefov.

Končno sem tu, evo me, tukaj, na nedeljski plaži ob Jadranu, kjer ne potrebujem adrenalinskih napetosti in deskanja po morju, ker že deskam vse leto po morju interneta in se prevečkrat ujamem v njegove mreže. A vendar nisem zasvojena, znam se ustaviti, se odtegniti vplivu tehnologije in ohraniti svoje dostojanstvo. Uživam zasluženi dopust, moram si oddahneti, zadihati, se sprostiti. Zdaj je, kot da me za nikogar ni, še telefon sem izklopila, da me nihče ne moti. Hočem biti na pravih počitnicah, na dopustu, nedosegljiva. Ni me za nikogar. Kot da me ni!

In v resnici me ni.

Naveličala sem se ležati, moje misli preveč plavajo in se izgubljajo v brezplodnih modrovanjih. Tudi moji možgani morajo na dopust, a ni tako lahko. Telefon sem že izklopila, možganov pa ne morem. Ne gre kar tako. Še vedno ohranjam svojo filozofsko žilico, ki občasno utripa.

Ah, ta pesek, povsod se sprijema, na noge, na roke, lepi se ti s sončno kremo na obraz, zarije se v lase, spoji se s tkanino kopalk. Vstanem in pogledam okrog sebe. Skorajda ne vidiš peščenih tal. Začnem opazovati pisano gmoto ljudi, ki se predaja užitkom poletja, ki potaplja svoje želje v motno rjavo plitvino. Kaže, da uživa. Vtis imaš, da se okrog tebe gibljejo samo čokoladno zagorela in kiparsko oblikovana telesa. Ljudi toliko kot mravelj. Zato morda med njimi ne vidim ne predebelih ne starih ne bolnih ne invalidov ne ljudi s posebnimi potrebami. A da jih ni? Morebiti. Jaz sem pravzaprav še najbolj bela in debela, sram me je te jogurtovske beline, sram me je tistih dekagramov, ki so se mi nabrali zaradi sedenja v uradu. Pišmeuho! Tudi jaz imam pravico uživati dopust in biti na počitnicah. Za nikogar me ni. Telefon je izklopljen, bom že pogledala kasneje, če me je kdo poklical.

Zdaj raje opazujem ta pisani počitniški vzorčni sejem. Res, res, vsi lepo rjavi, nobenih opeklin, kako to? Ali so se izpostavljali umetnemu soncu v solarijih? Kdo ve? Vtis imaš, da je vse tako perfektno, tako zagorelo,

tako veselo, tako neproblematično. Plaža pa tapecirana centimeter za centimetrom s srečnimi dopustniki, kopalci, plavalci, ležalci, dopustnicami, kopalkami, plavalkami, ležalkami. Ej, ženske, zbudite se, ne morem pozabiti na vas, pardon, nase!

Opazujem še posebno vas, kako ste izklesane, oblikovane kot iz ilovice, zlatorjave kot iz od sonca žgane gline. Rada bi bila taka kot ve, tako sproščena v drži, tako zavravana pri hoji, tako samozavestna v pogovorih, pa se tu skrivam pred svetom. Paradoks je v tem, da je ta mravljasta gmota tisočev kopalcev, ki so prelili te severno jadranske plaže, pravzaprav moje zavetje. Toliko je ljudi, toliko živih bitij tu mrgoli, da pravzaprav nihče ne opazi ne tebe ne tvoje mlečne beline. Ukvarjajo se predvsem s sabo, s svojimi otroki, s svojimi boki, s svojim telesom. V iskanju počitniške sprostitev, dopustniškega užitka. In zato se ti zdi, da si sama še bolj kot kdajkoli prej.

Ne, ne vidim krize, vidim smeh, veselje, mladost, sproščenost, iskanje svežine. In ko znova s pogledom ošvrknem to množico uživajočih teles, ne vidim ne pomanjkanja, ne vidim revščine, ne vidim problemov, ne vidim težav. Vidim samo hlastanje za srečo. Saj sem zato tudi sama prišla sem, drugače bi se bila tudi letos kot vsa prejšnja leta odpeljala kam na kako osamljeno dalmatinsko ali grško plažico.

Joj, kako pripeka, ne zdržim več, prevroče je, moram se ohladiti! Čas je, da prebrodim blatno morsko plitvino in zaplavam. Joj, kako topla voda, pretopla...! A nič ne de. Naveličala sem se te vročine, moram se ohladiti. Morda pa me je kdo poklical, zdaj vklopim mobi in pogledam. Ne, ne, pusti pri miru, boš potem! Ja, ampak že ne strpim več brez telefona, za pol urice sem ga izklopila, samo za pol urice. Ne zdržim več, pogledam, potem ga spet izklopim in zaplavam.

Okej, vklopim ga samo za sekundico, da pogledam, če me je kdo iskal. Klik. Ah, ja, spet on, ki me nadleguje. In to, kaj je? Kakšna, katera, čigava številka je to? Boh! Kdo ve? Je nimam v rubriki. Le kdo bi lahko bil?

Zvoki znane melodije, številka neznana.

Trenutek. Naj odgovorim ali ne? Boh, poskusim. In če je kak nadležnež, kdo, ki reklamizira najcjenjši halopaket, kak mitoman? Ne, ne odgovorim.

Čez kako minuto spet telefon.

Naj bo, kar bo, odgovorim.

- Halo, kdo tam? -----

Momljanje.

- Kdo kliče, ne razumem... -----

- Halo, Maria, si ti?

- Ne, ne Maria, tukaj Eleftheria ... Zgrešili ste številko ... Na dopustu sem ...

Juljska nedelja s soncem, sinjim nebom, modrim morjem, zlato peščeno plažo, kot za razglednico.

Nove Mladikine izdaje

Založba Mladika je zadnje mesece izdala kar nekaj zanimivih in lepih knjig. Ob pričakovanju knjigarne v središču mesta se je odločila, da te nove edicije pospremi na pot v nekoliko nenavadnih krajih.

Prvo tako srečanje je bilo v sredo, 3. junija, v osmici Franca Fabca v Mavhinjah, kjer so predstavili dve knjigi Prešernovega in Levstikovega nagrajenca Miroslava Košute »Dnevnik o lastovičjem gnezdu« in »Zapisi na orošeno okno«. Obe knjigi je opremil grafik Marjan Kravos, ki je sodeloval pri pogovoru, ki ga je vodila časnica Poljanka Dolhar.

Pri Branovih v Repnu je bila v torek, 9. junija, v senci na borjaču predstavitev pesniške zbirke Marija Čuka »Ko na jeziku kopni sneg«. S pesnikom se je izzivalno in poglobljeno pogovarjala prof. Vilma Purič. Pogovor pa je zbrano spremljala izbrana publika.

Zadnje srečanje pred poletnim premorom je Mladika priredila v Dolini v sodelovanju s tamkajšnjo občinsko upravo, Srednjeevropskim inštitutom za zgodovino in kulturo Josip Pangerc, Društvom slovenskih izobražencev in SKD Valentin Vodnik. Srečanje je bilo v četrtek, 18. junija, na osrednjem trgu v Dolini, kjer so predstavili slikovno bogato in z dokumenti opremljeno knjigo Marca Manina »Josip Pangerc. Plemeniti slovenski rodoljub (1868–1925)«. Pri predstavitvi so sodelovali Vojko Kocjančič, Loredana Gec, Tomaž Simčič in avtor Marco Manin. Za glasbeni okvir je poskrbel duo violine in viole.

Tako se je Mladika ob koncu zimske društvene sezone približala svojim bralcem in prijateljem. Odslej bo svojim bralcem na razpolago v novem knjižnem središču TS360 na Oberdankovem trgu v centru Trsta. Novo knjižno središče, za katero je dal na razpolago prostor podjetnik Vanja Lokar, so ob finančni podpori Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu svečano odprli 23. junija. Sprejem je priredil Generalni konzulat Republike Slovenije in ga povezal s praznikom slovenske državnosti.

Zgoraj: Poljanka Dolhar, Miroslav Košuta in Marjan Kravos. Levo: Marij Čuk in Vilma Purič. Desno: Tomaž Simčič, Vojko Kocjančič, Nadia Roncelli, Loredana Gec in Marco Manin.

Društvo slovenskih izobražencev zaključilo sezono

Levo: Sergij Pahor, Breda Ilich Klančnik in Marijan Kravos. Desno: Milan Gregorič in Emil Zonta.

Stipe Kljaić.

Junija je Društvo slovenskih izobražencev zaključilo letošnjo bogato kulturno sezono ponedeljkovih srečanj v Peterlinovi dvorani. Ti dogodki, ki ponujajo priložnost za intelektualna in družabna srečanja v tržaškem mestnem središču, so edina redna ponudba za kulturno rast Slovencev v Trstu – prava ljudska univerza.

V ponedeljek, 4. maja, so odprli postumno razstavo akademskega slikarja Janeza Vidica. Razstavili so njegove ilustracije romana Prežihovega Voranca Doberdob. Ilustracije sta predstavila umetnostna zgodovinarica Breda Ilich Klančnik in slikarjev vnuk Luka Vidic. Odlomke iz romana Doberdob je bral Marijan Kravos.

Naslednje srečanje v Peterlinovi dvorani je bilo v ponedeljek, 11. maja. Gost večera je bil istrski etnomuzikolog Emil Zonta, s katerim se je pogovarjal Milan Gregorič.

V ponedeljek, 18. maja, je DSI v sodelovanju s Knjižnico Dušana Černeta priredilo večer z naslovom »Med papežem in kraljem«. Šlo je za pogovor o prepletanju jugoslovanske in vatikanske diplomacije v prvi polovici prejšnjega stoletja. Izhodišče za pogovor je bil izid avtobiografije diplomata msgr. dr. Nikole Moscatella. Knjigo je za izdajo pripravil mladi hrvaški zgodovinar dr. Stipe Kljaić iz Zagreba, ki je tudi sodeloval na večeru.

Levo: Tomaž Simčič in Petra Grassi. Desno: ženska vokalna skupina Vikra.

Levo: odprtje razstave o ženski toponomastiki v Sloveniji. Desno: tržaška odbornica Antonella Grim.

Naslednji večer, 25. maja, je bil posvečen uspešni glasbenici Petri Grassi, pianistki, pevki, pe-vovodkinji in skladateljici. Z njo se je pogovarjal prof. Tomaž Simčič. Na večeru pa je sodelovala tudi ženska vokalna skupina Vikra, ki jo sestavlja-jo dekleta iz Vipave in Krasa.

V ponedeljek, 1. junija, so na izredno dobro obiskanem večeru odprli razstavo na temo enako-pravnosti – ženska toponomatistika v Sloveniji, ki jo je pripravila prof. Elena Cerkvanič. Uvodni go-vor ob odprtju je imela prof. Marija Pirjevec.

V ponedeljek, 8. junija, na dan Trubarjevega rojstva, je v društvu predavala zgodovinarica Li-lijana Žnidaršič Golec na temo »Primož Trubar in Trst. Novi poudarki in novi podatki«.

Zadnji večer sezone v Peterlinovi dvorani je bilo srečanje z dr. Alešem Bučarjem z mariborske uni-verze, ki je govoril na temo »Migracije in kriminaliteta – pogled preko meje stereotipov in predsodkov«. Gosta je predstavil prof. Aleksij Kalc.

V četrtek, 18. junija, sta DSI in Mladika priredila še poseben večer v Dolini, o čemer poročamo na drugem mestu.

Društvo slovenskih izobražencev je tako sredi junija sklenilo svojo dolgo sezono ponedeljkovih ve-čerov. Vse moči so zdaj posvečene organizaciji jubilejnih 50. študijskih dnevo Dragga konec avgusta.

Sergij Pahor, Iztok Furlanič, Marija Pirjevec in Elena Cerkvanič.

Lilijana Žnidaršič Golec. Desno: Aleksij Kalc in Aleš Bučar.

BISERNA OBLETNICA SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE V BUENOS AIRESU

Grb ob biserni obletnici SKA - delo umetnika Toneta Oblaka.

tna scena. Pred temno zaveso je visel razsvetljen grb SKA, posebno izdelan za ta jubilej – delo umetnika Toneta Oblaka. Časnikar in glavni urednik revije Meddobje Tone Mizerit je povezoval program. Pozdravil je številno občinstvo ter mu izrekel dobrodošlico. Omenil je pozdrave in čestitke, ki so jih ob tej obletnici poslale nekatere vidne osebnosti iz Argentine in od drugod. Še prav posebno omembo zaslužijo ganljive in globoke besede bivšega desetletnega predsednika SKA arh. Marjana Eiletza.

Nato je predsednik naše krovne organizacije Zedinjene Slovenije inž. Jurij Komar spregovoril nekaj besed o visoki obletnici in izročil predsednici SKA dr. Katici Cukjati plaketo z napisom »Ob 60-letnici SKA, priznanje in čestitke. Zedinjena Slovenija in Medorganizacijski svet. Maja 2015«. Sledil je nagovor veleposlanika Republike Slovenije v Argentini prof. Tomaža Mencina. Izročil je priznanje Slovenski kulturni akciji v imenu Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu. Besedilo priznanja se glasi tako: »Priznanje in zahvalo prejme ob 60-letnici delovanja Slovenska kulturna akcija, Buenos Aires, za neprecenljiv prispevek k ohranjanju in razvoju slovenske kulturne in narodne identitete v Argentini ter spodbujanje slovenskih kulturnikov po svetu.«

Predsednica Katica Cukjati se je za priznanje iskreno zahvalila in poudarila, da je v prvi vrsti namenjeno ustanovnim članom in tistim, ki so se kasneje pridružili. Poudarila je, da so »ti pionirji po vsem trpljenju, ki sta ga zanje predstavljali vojna in revolucija na Slovenskem, po vseh preizkušnjah taboriščnih let ter tesnobi, ki jo predstavlja odhod v neznane kraje, nosili s seboj posebno energijo. Vir, iz katerega so črpali to izredno moč, so bili globoka vera, ljubezen do Slovenije in do demokratičnega življenja, zato so kot ptič Feniks ne

Z velikim veseljem in prazničnim razpoloženjem smo v Slovenski hiši v Buenos Airesu na nedeljo sv. Trojice, 31. marca, ob 17. uri pričeli praznovanje 60-letnice Slovenske kulturne akcije.

Najprej je v cerkvi Marije Pomagaj delegat msgr. dr. Jure Rode daroval zahvalno sv. mašo za vse prejete dobrote in milosti ter za žive in rajne člane naše ustanove. Med sv. daritvijo je pel pevski zbor iz Sanmartinskega doma pod vodstvom dirigentke prof. Lučke Marinček Kastelic ob spremljavi organistke Anke Savelli Gaser.

Kulturni del programa je potekal v veliki dvorani škofa dr. Gregorija Rožmana. Prvo presenečenje za občinstvo je bila elegan-

Slovenski veleposlanik v Argentini Tomaž Mencin predstavlja priznanje in zahvalo Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu (foto: Lučka Oblak Čok).

samo zaživali, temveč vzleteli z novim zagonom na Parnas in povezali slovenske ustvarjalce po vsem svobodnem svetu.«

Naslednjo točko programa je povezoval dr. Štefan Godec. Iz literarne zakladnice naših rajnih ustvarjalcev smo prisluhnili poezijam pomembnih, danes že pokojnih članov Vinka Beličiča, Jožeta Krivca, Milana Komarja, Milene Merlak Detela, Dolores Terseglav, Mirka Kunčiča, Tineta Debeljaka ml., Antona Novačana. Venec poezij pa je dokončal z nekaj verzi argentinskega epa Martín Fierro v slovenskem prevodu Tineta Debeljaka.

Na večeru so poleg Štefana Godca recitirali prof. Mirjam Goljevšček Barle, prof. Tatjana Modic Kržišnik, Lojze Lavrič, inž. Tone Podržaj in prof. Martin Sušnik.

V zastopstvu glasbenega odseka SKA nam je tenorist Marko Štrubelj podaril sledeče skladbe: ariji *È la solita storia del pastore* (Francesco Cilea - *L'arlesiana*) in *Che gelida manina* (Giacomo Puccini - *La Bohème*) in tri slovenske skladbe: *Lipa zelenela je ljudska* v priredbi Franceta Cigana), *Na tujih tleh* (Davorin Jenko) in *Tam, kjer teče bistra Zila* (koroška ljudswka v priredbi Franceta Cigana).

Predsednica Slovenske kulturne akcije se je na večeru zahvalila vsem vztrajnim in požrtvovalnim sodelavcem SKA in sodelujočim pri jubilejni proslavi, ki večinoma pripadajo drugi in tretji generaciji rojenih v Argentini.

Za konec pa je nastopil gost iz Slovenije, kantavtor Gianni Rijavec, ki nas je popeljal v svet slovenske domače svežine in podal Prešernov sonet *Je od veselega časa teklo leto*.

Ko je kulturni del programa prišel do konca, so bili vsi prisotni povabljeni v prvo nadstropje na zakusko, srečanje z znanci in klepet. Še prej pa so si ogledali odlično likovno razstavo, ki je prikazala vsaj del naših ustvarjalcev skozi 60 let življenja SKA. Pripravila jo je slikarka in vodja likovnega odseka SKA

V sredini predsednica SKA Katica Cukjati, na levi umetnica Andrejka Dolinar Hrovat, na desni urednik Meddobja Tone Mizerit (foto: Lučka Oblak Čok).

Tone Mizerit izreka dobrodošlico udeležencem (foto: Lučka Oblak Čok).

Andrejka Dolinar Hrovat s sodelovanjem umetnice Irene Žužek.

Na razpolago so bile tudi jubilejna številka Meddobja z več kot 300 stranmi bogate vsebine, zadnje štiri pesniške izdaje mladih avtorjev in knjiga Mirka Vasleta o slovenskih znanstvenikih *Científicos eslovenos a través del tiempo*.

S proslave bisernega jubileja Slovenske kulturne akcije smo vsi odhajali domov prenovljeni, z navdušenjem, z željo po lepoti in s soncem v duši, novim kulturnim časom in izzivom naproti.

dr. Katica Cukjati

Z gledališčem do poletja

Gledališka skupina SKK z igrjo *Ta (ne)srečni dan*.

Levo: gledališka skupina Tamara Petaros, *Večerja s presenečenjem*. Desno: gledališka skupina MOSP-a, *Eeny meeny miny moe*.

Tak je bil naslov gledališke prireditve, ki jo je v dvorani Finžgarjevega doma na Opčinah en cel mesec prirejalo društvo Finžgarjev dom. Niz ljubiteljskih gledaliških predstav so izvajale mladinske gledališke skupine, ki delujejo v okviru Slovenske prosvete. Prva je bila na vrsti otroška gledališka skupina Tamara Petaros, ki je v soboto, 16. maja, nastopila z igrjo *Manice Maver Rdeča kapica* malo drugače. V nedeljo, 24. maja, pa je gledališka skupina Slovenskega kulturnega kluba premierno nastopila z igrjo *Patrizie Jurinčič Ta (ne)srečni dan*, ki sta jo režirali Maruška Guštin in avtorica. Sledila je v soboto, 30. maja, nova premiera igre *Večerja s presenečenjem*, ki jo je napisala in režirala Manica Maver, izvedla pa mladinska gledališka skupina Tamara Petaros. V soboto, 6. junija, je gledališko predstavo pripravil Slovenski oder. To je bila igra *Čarobno ogledalo*, ki jo je napisala in režirala Lučka Susič. To je bila tudi edina ponovitev v sklopu te zanimive gledališke ponudbe. Zadnja je svojo premiero ponudila še gledališka skupina MOSP-a, ki je v nedeljo, 14. junija, uprizorila kriminalko *Eeny meeny miny moe* avtorice in režiserke Helene Pertot. Vse predstave so bile izvedene z veliko mladostne iznajdljivosti, živahnosti in humorja. Tudi obisk vseh predstav je bil nad pričakovanji.

Naj na koncu tega kratkega zapisa zabeležimo še prireditev, ki je bila ob zaključku Male gledališke šole Matejke Peterlin v petek, 19. junija. Nad 50 malih tečajnikov je v režiji Jureta Kopušarja v dveh izmenah izvedlo pravljično *Trnuljka*, ki jo je za tečaj priredila Lučka Susič.

Trnuljka v izvedbi male gledališke šole Matejke Peterlin.

Neki prosilec se oglasi v živalskem vrtu: »Bral sem oglas, da iščete krotilca divjega leva. Ali je mesto še prosto?«

»Žal ni, prav včeraj smo vzeli nekoga v službo. Toda oglasite se spet čez dva dni ali tri.«

Dva ozdravljena alkoholika potujeta s Štajerske v Ljubljano na obisk k doktorju, ki ju je ozdravil. Za darilo mu neseta steklenico žganja. Med potjo pride Milan v skušnjava in to pove Lojzetu. Lojze skrije steklenico za hrbet in reče Milanu:

»Če ugameš, v kateri roki imam steklenico, jo bova načela!«

»V desni!« odgovori Milan.

»Ne! Daj, Milan, skoncentriraj se že in odgovori še enkrat!« reče Lojze.

»Ti si pa res idiot!« je zavpila žena na moža v družbi moževih prijateljev.

»Ponovi še enkrat!« zavpije mož na ženo.

»Idiot si!«

»No, ste videli, kako me uboga!« se je mož obrnil k prijateljem.

»Kupite srečke! Kupite srečke!« vpije prodajalec srečk na ulici. Ko pride mimo moški srednjih let, mu prodajalec začne vsiljevati srečke:

»Kupite srečke, gospod! Prva nagrada je avto!«

»Kaj pa naj z avtom?« se oglasi možakar. »Saj niti izpita nimam!«

»Saj ni potrebno, da ga imate!« mu reče prodajalec. »Ampak srečko lahko vseeno kupite, saj vsaka tudi ne zadene!«

Gost je naročil natakarku:

»Prinesite mi s sirom popečen medaljon iz mleto govedine v ovoju iz testa in ocvrte krompirčke, začinjene z aromatičnim sokom paradižnika.«

Natakar je predal naročilo kuharju:

»Cheesburger in pomfrit s kečapom.«

»Kako lahko tvoji sestri rečeš, da je neumna? Tako j se ji opraviči!« se je mama jezila na sina.

»Sestrica, oprusti. Žal mi je, ker si neumna.«

Mare se je z novim dekletom usedel za mizo elitne restavracije. Pristopil je natakar in vprašal:

»Želite?«

»Rada bi aperitiv, kaviar in lososa za predjed, pljučno pečenko, nato sadno kupo, kavico in francoski konjak.«

»In kaj želite vi?« se je natakar obrnil še k Maretu.

»Želim si, da je ne bi povabil na večerjo.«

Metka konča večerno molitev: »Dobri Bog, če že ne moreš narediti iz mene pridne deklice, te prosim, poskusi dati močnejše živce mami.«

»Moj mož je pravi športnik. Vsak večer gre vsaj za dve uri na rekreacijo!«

»Moj pa ga srkne kar doma.«

»Vaš bodoči mož bo velik, vitek, modrook,« napoveduje jasnovidka, »in tudi bogat bo.«

»Šijajno,« odvrne mlada stranka vsa navdušena, »samo kaj naj naredim s svojim sedanjim možem?«

Ste poravnali naročnino?

Celoletna naročnina 30,00 €.

Letalska pošta: Evropa 50,00 €, Amerika 60,00 €, Avstralija 65,00 €.

Poštni račun: 11131331; uprava Mladike, Ulica Donizetti 3 v Trstu (pon.-pet. med 9. in 17. uro).

Bančni račun: Zadrúžna kraška banka – Banca di Credito Cooperativo del Carso (IBAN: IT58 5089 2802 2010 1000 0016 916; SWIFT: CCRTIT2TV00).

MLADIKA

Odslej v prodaji tudi v trafikih
na Dunajski cesti 14 na Opčinah
(nasproti Prosветnega doma)

920152680,5

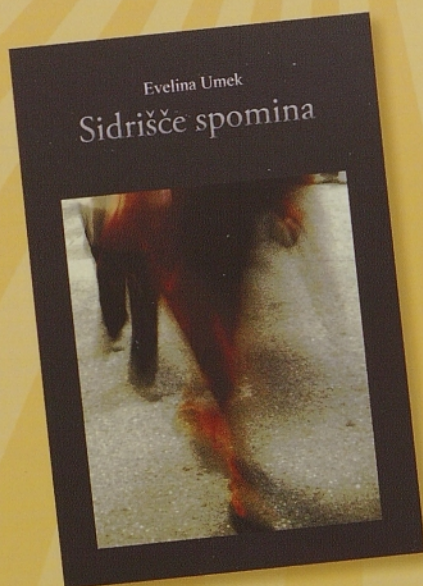
COBISS

Vse publikacije naše založbe

lahko dobite

- osebno na našem sedežu v ulici Donizetti 3
- naročite po telefonu na 040 3480818
- ali po e-mailu na uprava@mladika.com

s 15% popustom!

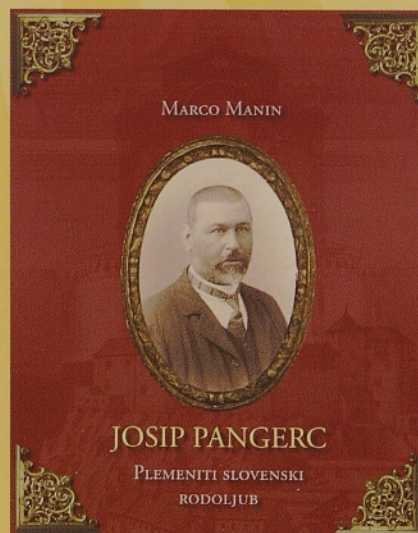

EVELINA UMEK
SIDRIŠČE SPOMINA

MIROSLAV KOŠUTA
DNEVNIK O
LASTOVIČJEM
GNEZDU

MARCO MANIN
JOSIP PANGERC

JOSIP PANGERC
PLEMENITI SLOVENSKI
RODOLJUB